

בנק הפועלים

דוח על הסיכונים -

גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים

ליום 30 בספטמבר 2021

Q3

תוכן העניינים

8	א. מבוא
8	א.1. מידע צופה פני עתיד
8	א.2. הצהרה על הגילוי
9	ב. יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים
9	ב.1. יחסים פיקוחיים עיקריים
10	ב.2. הערכת הסיכונים וניהולם
11	ב.3. חומרת גורמי סיכון
12	ב.4. סיכונים מובילים ומתפתחים
13	ב.5. השפעת משבר התפשטות נגיף הקורונה והתפתחויות בעקבותיו
14	ב.6. הפסקת פרסום ריביות הליבור
15	ב.7. סקירת נכסי סיכון משוקללים
16	ג. הון ומינוף
16	ג.1. הרכב ההון
18	ג.2. הלימות ההון
21	ג.3. יחס מינוף
23	ד. סיכון אשראי
24	ד.1. איכות האשראי של חשיפות האשראי
28	ד.2. חשיפות לסיכוני אשראי
33	ד.3. מידע נוסף על חשיפות לסיכוני אשראי
40	ד.4. הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית
44	ה. סיכוני אשראי של צד נגדי
45	ו. סיכון שוק
45	ו.1. סיכון שוק בתיק למסחר
46	ו.2. סיכון ריבית בתיק הבנקאי
48	ו.3. סיכון מניות ומרווחי אשראי - סיכון השקעה
49	ז. סיכון נזילות
54	ח. סיכון תפעולי
55	ט. סיכון ציות
55	י. סיכון משפטי
55	יא. סיכון מוניטין
56	יב. סיכון רגולציה
56	יג. סיכון כלכלי
56	יד. סיכון אסטרטגי
56	טו. סיכון סביבתי
57	טז. סיכון מודל

רשימת הטבלאות

יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים

- 9 לוח ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים
11 לוח ב-2: חומרת גורמי הסיכון
15 לוח ב-3: סקירת נכסי סיכון משוקללים

הון ומינוף

- 16 לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי
21 לוח ג-2: השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף
22 לוח ג-3: גילוי על יחס מינוף

סיכון אשראי

- 25 לוח ד-1: פרטים בדבר יתרת החובות, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים, במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי
26 לוח ד-2: פרטים בדבר יתרת החוב הרשומה של אשראי בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה
26 לוח ד-3: מדדי סיכון אשראי
27 לוח ד-4: איכות האשראי של חשיפות אשראי
28 לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק
32 לוח ד-6: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים
33 לוח ד-7: פילוח סיכון האשראי של קבוצת הבנק בענפי הבינוי והנדל"ן, בהתאם לתחומי הפעילות העיקריים
34 לוח ד-8: ניתוח איכות האשראי של קבוצת הבנק בענפי הבינוי והנדל"ן
35 לוח ד-9: יתרות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק
36 לוח ד-10: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק
37 לוח ד-11: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק - שיעור מסך הביצועים החדשים
37 לוח ד-12: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל
38 לוח ד-13: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל
39 לוח ד-14: חשיפות הבנק למימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה
40 לוח ד-15: טבלת הפחתת סיכון אשראי
41 לוח ד-16: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון

סיכויי אשראי של צד נגדי

- 44 לוח ה-1: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי לפי גישה פיקוחית
44 לוח ה-2: הקצאת הון בגין התאמת שיעור לסיכון אשראי

סיכון שוק

- 45 לוח ו-1: אומדני הסיכון של הפעילות למסחר (VaR)
45 לוח ו-2: רגישות לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ושינויים במדד המחירים לצרכן
46 לוח ו-3: סיכון שוק על-פי הגישה הסטנדרטית
47 לוח ו-4: שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
47 לוח ו-5: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו
48 לוח ו-6: רגישות הערך הכלכלי של הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש)
48 לוח ו-7: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית

סיכון נזילות

- 50 לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים
54 לוח ז-2: פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראות באזל

דוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש לכם את ה"דוח על הסיכונים גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 30 בספטמבר 2021". המידע המפורט בדוח זה כנדרש בהוראות הדיווח של בנק ישראל, כולל דרישות גילוי שפורסמו על-ידי ועדת באזל ודרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על-ידי הפורום ליציבות פיננסית (FSF) ודרישות גילוי שפורסמו על-ידי צוות משימה שהוקם על-ידי המוסד ליציבות פיננסית (FSB) לשיפור הגילוי על סיכונים בתאגידים בנקאיים.

פרסום זה של הדוח על הסיכונים הינו במסגרת הדיווח הכספי של בנק הפועלים בע"מ וכולל מידע בנושאי ניהול הסיכונים וההון. יש לעיין בדוח זה ביחד עם ה"דוח על הסיכונים גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020", עם הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020 ועם תמצית הדוחות הכספיים.

בכבוד רב,

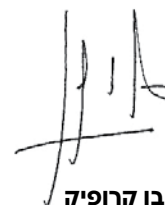
אמיר בכר

משנה למנכ"ל, מנהל סיכונים ראשי

דב קוטלר

המנהל הכללי

ראובן קרופיק

יו"ר הדירקטוריון

תל-אביב, 14 בנובמבר 2021

א. מבוא

א.1. מידע צופה פני עתיד

מרביתו של המידע המפורט בדוח זה, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות (אף אם הוא מבוסס על עיבוד של נתונים היסטוריים), מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך, התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים במצב הגיאופוליטי, שינויים רגולטוריים, שינויים חשבונאיים ושינויים בכללי המיסוי, וכן שינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק, ואשר עשויים להביא לאי התממשות ההערכות ו/או לשינויים בתוכנית העסקיות של הבנק. מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "תחזית", "תוכנית", "יעד", "אומדן סיכון", "תרחיש", "תרחיש קיצוני", "הערכת סיכון", "קורלציה", "התפלגות", "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות", "צריך", "יכול", "יהיה" וביטויים דומים להם. ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים, בין היתר, שינויים בפרמטרים הבאים: מצב המשק, טעמי הציבור, שיעורי ריבית בארץ ובחו"ל, שיעורי אינפלציה, הוראות חקיקה ורגולציה חדשות בתחום הבנקאות ושוק ההון, החשיפה לסיכונים פיננסיים, איתנות פיננסית של לווים, התנהגות המתחרים, היבטים הקשורים בתדמית הבנק, התפתחויות טכנולוגיות ונושאי כח אדם, ובתחומים אחרים אשר יש להם השפעה על פעילות הבנק ועל הסביבה בה הוא פועל, ואשר מטבע הדברים התממשותם אינה ודאית.

מידע זה משקף את נקודת המבט הנוכחית של הבנק בנוגע לאירועים עתידיים. נקודת מבט זו מבוססת על הערכות, ולכן נתונה לסיכונים, לחוסר ודאות, ואף לאפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו בכלל, או יתממשו במקצת בלבד, ואף שההתפתחויות בפועל תהיינה הפוכות מאלו שנצפו.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על מידע המצוי בידיעת הבנק והמבוסס, בין היתר, על פרסומים של גורמים שונים, כגון: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד הבינוי והשיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם.

א.2. הצהרה על הגילוי

על פי הנחיות בנק ישראל, הצהרות על הגילוי בדוח הכספי התקופתי של הבנק, תקפות גם ל"דוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים". במסגרת הדיונים בדוחות הכספיים של הבנק, אישר דירקטוריון הבנק את פרסום ה"דוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 30 בספטמבר 2021".

ב. יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים
ב.1. יחסים פיקוחיים עיקריים
 לוח ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים

על בסיס מאוחד, ליום				
30 בספטמבר 2020	31 בדצמבר 2020	31 במרץ 2021	30 ביוני 2021	30 בספטמבר 2021
במיליוני ש"ח				
הון זמין				
39,202	40,070	41,012	42,445	42,803
38,712	39,636	40,634	42,123	42,536
39,690	40,558	41,256	42,689	43,047
38,712	39,636	40,634	42,123	42,536
50,122	50,779	51,472	51,885	52,438
47,264	48,288	49,331	51,070	51,674

נכסי סיכון משוקללים				
339,961	347,762	351,373	365,659	382,978
340,616	348,341	351,876	366,085	383,329

יחסי הלימות הון, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים				
11.53%	11.52%	11.67%	11.61%	11.18%
11.37%	11.38%	11.55%	11.51%	11.10%
11.67%	11.66%	11.74%	11.67%	11.24%
11.37%	11.38%	11.55%	11.51%	11.10%
14.74%	14.60%	14.65%	14.19%	13.69%
13.88%	13.86%	14.02%	13.95%	13.48%
9.26%	9.24%	9.23%	9.21%	9.20%
2.27%	2.28%	2.44%	2.40%	1.98%

יחסי המינוף, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים				
573,323	597,837	620,054	656,533	680,634
573,585	598,069	620,255	656,704	680,774
6.92%	6.78%	6.65%	6.50%	6.32%
6.75%	6.63%	6.55%	6.41%	6.25%

ממוצע לשלושת החודשים השסתימו ביום				
30 בספטמבר 2020	31 בדצמבר 2020	31 במרץ 2021	30 ביוני 2021	30 בספטמבר 2021
יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים				
153,840	167,204	185,151	200,377	205,872
116,473	119,688	132,963	143,639	162,010
132%	140%	139%	140%	127%

(1) לפני השפעת הוראות המעבר, לרבות השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארצות-הברית בנושא זכויות עובדים, ולפני השפעת התאמות בגין תוכניות ההתייעלות.
 (2) לרבות דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור לגביהן ניתנה הקלה במסגרת הוראת השעה.

ב.2. הערכת הסיכונים וניהולם

הבנק מבצע בדיקה מקיפה להערכת הסיכונים להם הוא חשוף ובחינת המהותיות שלהם. במסגרת תהליך ה-ICAAP (תהליך פנימי להערכת הלימות ההון) הבנק הגדיר את הסיכונים הבאים כסיכונים מהותיים: סיכון אשראי, סיכון ריכוזיות, סיכון שוק, סיכון השקעה, סיכון תפעולי (לרבות סיכון IT וסיכון סייבר), סיכון צד נגדי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי-תחרותי, סיכון רגולטורי, סיכון ציות וסיכון מודל. סיכונים נוספים אליהם חשוף הבנק מטופלים באופן ישיר כחלק מהניהול העסקי והם: סיכון משפטי, סיכון כלכלי וסיכון סביבתי.

ניהול הסיכונים מתבצע בראיה גלובלית של פעילות הבנק בארץ ובסיני. הבנק בחו"ל, ובשים לב לפעילות החברות הבנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה. החברות הבנות מונחות לנהל את הסיכונים על בסיס האסטרטגיה והמדיניות הקבוצתית, תוך ביצוע התאמות בהתאם לנסיבות, ודיווח עליהן לחברה האם. ניהול הסיכונים מתבצע בכל חברה בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי המדיניות המותווית על-ידי הדירקטוריון של כל חברה. הבנק מנהל את הסיכונים השונים תוך גידור חלק מהם. הפיקוח על הבנקים קבע בהוראות ניהול בנקאי תקין הנחיות הקשורות לנושא ניהול הסיכונים. ההוראות מפרטות את דרישות הפיקוח בניהול הסיכונים השונים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי וקובעות עקרונות יסוד לניהול הסיכונים ולבקרתם, ובכללם: מעורבות נאותה והבנה מעמיקה של דירקטוריון התאגיד הבנקאי בניהול הסיכונים, ניהול הסיכונים באמצעות מנהל סיכונים שהוא חבר הנהלה, העמדת כלים לזיהוי הסיכונים ולמדידתם והסדרת אמצעי פיקוח ובקרה, כולל קיום פונקציה עצמאית לבקרת הסיכונים. הבנק פועל בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים. מנהל הסיכונים הראשי (CRO) וחבר הנהלה האחראי על החטיבה לניהול סיכונים הינו ד"ר א. בכר.

הסיכונים הפיננסיים מנוהלים על-ידי חברי הנהלה ממונים, ובאחריותם.

חברי הנהלה העיקריים האחראים לניהול סיכונים אשראי הינם מנהל החטיבה העסקית מר צ. כהן, והממונה על החטיבה הקמעונאית הגב' ד. רביב. חבר הנהלה האחראי על ניהול סיכונים השוק, ההשקעה והנזילות הינו מנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית מר י. ענתבי.

הסיכון המשפטי מנוהל על-ידי עורכת-דין י. אלמוג, היועצת המשפטית הראשית.

הסיכון הטכנולוגי, ובכללו סיכון הסייבר, מנוהל על-ידי הגב' א. בן זאב מנהלת חטיבת הטכנולוגיה והמחשוב.

הסיכון התפעולי, למעט הסיכון המשפטי והסיכון הטכנולוגי, מנוהל על-ידי כל חבר הנהלה בתחום הפעילות הנתון לאחריותו.

לפרטים והרחבה בדבר ממשל ניהול הסיכונים לרבות תפיסת הבקרה, הגורמים האחראים, ועדות דירקטוריון וצוותי הנהלה בזיקה לניהול הסיכונים ראה

[הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.](#)

ב.3. חומרת גורמי סיכון

בהתאם להוראת בנק ישראל, ביצע הבנק מיפוי של גורמי הסיכון העיקריים אליהם חשופה הקבוצה. בטבלה להלן מפורטים גורמי הסיכון והערכות ההנהלה לגבי חומרת הסיכון של כל אחד מהם. סולם דרגות החומרה של גורמי הסיכון נקבע תוך התייחסות להגדרות תיאבון הסיכון של הבנק והוא כולל חמש דרגות חומרה לכל גורם סיכון. עבור שלוש דרגות (נמוכה, בינונית וגבוהה) נקבעו מדדים כמותיים. לפרטים ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

לוח ב-2: חומרת גורמי הסיכון

השפעת הסיכון	גורם הסיכון	
סיכונים פיננסיים		
	סיכון אשראי (לרבות סיכון צד נגדו)*	1.
בינונית	מזה: סיכון בגין איכות הלווים ו/או ביטחונות*	1.1
בינונית	מזה: סיכון בגין ריכוזיות ענפית	1.2
בינונית	מזה: סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים	1.3
	סיכון שוק	2.
נמוכה-בינונית	מזה: סיכון ריבית	2.1
נמוכה	מזה: סיכון אינפלציה/סיכון שער חליפין	2.2
נמוכה-בינונית	מזה: סיכון מחירי מניות ומרווחי אשראי	2.3
נמוכה-בינונית	סיכון נזילות	3.
סיכונים תפעוליים ומשפטיים		
	סיכון תפעולי	4.
בינונית	מזה: סיכון סייבר	4.1
בינונית	מזה: סיכון IT	4.2
נמוכה-בינונית	סיכון משפטי**	5.
סיכונים אחרים		
	סיכון מוניטין	6.
נמוכה-בינונית	סיכון אסטרטגיה ותחרות	7.
בינונית	סיכון רגולציה וחקיקה	8.
בינונית	סיכון כלכלי - מצב המשק בישראל***	9.
בינונית	סיכון כלכלי - מצב המשק בעולם***	10.
בינונית	סיכון ציות	11.
בינונית	סיכון מודל****	12.

* על רקע שיפור בסביבה הכלכלית הורדה ברבעון שני 2021 רמת סיכון האשראי לבינונית.

** ברבעון ראשון 2021 הועלתה רמת סיכון משפטי לנמוכה-בינונית.

*** על רקע שיפור בסביבה הכלכלית והתחסנות חלקים באוכלוסיה הורדו ברבעון הראשון של 2021 רמות סיכון מצב המשק בישראל ומצב המשק בעולם מגבוהה לבינונית-גבוהה וברבעון השני לבינונית.

**** החל מרבעון ראשון 2021 נוספה התייחסות לסיכון מודל. לפרטים ראה [פרק סיכון מודל](#) להלן.

ב.4. סיכונים מובילים ומתפתחים

בהתבסס על המלצת ה-FSB (המוסד לציבות פיננסית), סיכון מוביל מוגדר כהתפתחות המתרחשת כיום בסביבת העסקים של הבנק, אשר עלולה להשפיע לרעה על תוצאות הבנק במהלך השנה הקרובה. זאת לעומת סיכון מתפתח אשר ישנה אי ודאות גדולה יותר לגבי מועד גיבושו לכלל התרחשות בעלת השפעה מהותית על אסטרטגיית הבנק.

ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק מתואר בהרחבה בהמשכו של דוח זה.

הנהלת הבנק והדירקטוריון דנו בהשפעתם על הבנק של הסיכונים המובילים והמתפתחים המפורטים להלן ובוחנים מעת לעת את הצורך בהתאמת האסטרטגיה העסקית בהתאם להתפתחויות אלה:

- **סביבת המאקרו:** פעילות הבנק תלויה בסביבה העסקית בישראל ובעולם. מצב הכלכלה העולמית, שינויים משמעותיים במדיניות המוניטרית ובעקומי הריבית, תנודתיות בשווקים ושינויים במחירי הנכסים הפיננסיים בארץ ובעולם ובמחירי הנדל"ן והמצב הכלכלי, המדיני והביטחוני של ישראל ושל האזור הינם בעלי פוטנציאל להשפעה על פעילות הבנק. התוכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק כוללת הנחות מסוימות לגבי סביבת המאקרו תוך התייחסות לסיכונים הקיימים בכלכלה הגלובלית ובמשק הישראלי ומאזנת בין שיקולי תשואה לסיכון. הבנק מעריך ובוחן את התוכנית האסטרטגית לאור שינויים בסביבת המאקרו.

משבר התפשטות נגיף הקורונה הינו משבר בעל השלכות מאקרו כלכליות מהותיות המשפיע הן על אופן עבודת הבנק והן על הפוטנציאל להתממשות סיכונים שונים ובכללם סיכון אשראי, סיכונים שוק וסיכון תפעולי. בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 חל שיפור בסביבה הכלכלית בישראל זאת על רקע התחסנות חלקים נרחבים מהאוכלוסייה והסרת חלק ניכר מן המגבלות שהוטלו על-ידי הממשלה. עם זאת, עדיין קיימת אי ודאות בנוגע למשך המשבר והשלכותיו העתידיות על פעילות המשק העולמי, המשק המקומי, לקוחות הבנק והבנק עצמו ובהתאם גם על הסיכונים השונים. בהקשר זה נציין כי בשני הרבעונים האחרונים, על רקע הגידול בביקושים במשק, בשילוב עם החלטות עסקיות בבנק ותוך ביצוע התאמות והקלות מסוימות, חל בשני הרבעונים האחרונים גידול משמעותי בפעילות האשראי בבנק. גידול זה משפיע על הרווחיות ועל מרווחי האשראי. כמו-כן, הגידול האמור הביא לעלייה בהיקף נכסי הסיכון ובהתאם לירידה ביחס ההון, לירידה ביחס הנזילות ולירידה ביחס המינוף, זאת ללא חריגה מהדרישות הרגולטוריות בתחומים אלו, כמתואר בדוח. לפרטים ראה [פרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון והנהלה ופרק השפעת משבר התפשטות נגיף הקורונה](#) להלן.

- **סיכון אבטחת מידע ותקורות קיברנטיות:** איומי הסייבר המתגברים כלפי גופים פיננסיים מביאים להפנית משאבי התעשייה הבנקאית להתמודדות עם הסיכון. הבנק מבצע בקורות באופן תדיר בכלל הערוצים על מנת למנוע חדירת פוגענים, הפעלת תוכנות זדוניות ומניעת דלף מידע. מעגלי הבקרה מורכבים ממספר רב של מערכות אבטחת מידע מתקדמות אשר פרוסות פנימית ברשת הבנק וחיצונית בתור הגנה היקפית. עקב התפשטות נגיף הקורונה חל תהליך משמעותי של מעבר עובדים לעבודה מרחוק ושינויים נוספים באופן פעילות הבנק, זאת במקביל לגידול באיומים ובניסיונות תקיפה. הבנק פועל במטרה לצמצם את הסיכון.

- **הסביבה הרגולטורית בארץ ובחו"ל:** לרפורמות רגולטוריות בינלאומיות קיימת השלכה על פעילותו העסקית של הבנק בארץ ובחו"ל. בישראל גובשו בשנים האחרונות מספר יוזמות רגולטוריות שעניינן בעיקר הגברת התחרותיות במערכת הבנקאית בישראל ולצידן קיימות מספר יוזמות רגולטוריות נוספות הנמצאות בשלבי ייזום. היוזמות והמגמות הרגולטוריות, לרבות ניווד חשבונות בנק באופן מקוון, והבנקאות הפתוחה עשויות להשפיע על המערכת הבנקאית ובכלל זה על הבנק. בשלב זה מוקדם להעריך את ההשפעות של שינויים אלה על הבנק. כמו-כן, השפעות אלו ייתכן ולא יהיו מיידיות ובאופן חד, אלא השפעות איטיות ומתמשכות לאורך זמן, שייגזרו מתהליכי השינוי ההדרגתי הן בסביבת הבנק (לקוחותיו, שחקנים בשוק וכדומה), לצד היערכות הדרגתית של הבנק להתאמות הדרושות בפעילותו.

- **סיכון תחרות-אסטרטגי:** תחרות חדשה מצד חברות ביג-טק (אפל, גוגל, פייסבוק, אמזון ועוד), חברות פינטק ובנקים דיגיטליים, לצד חדירה של טכנולוגיות חדשות, שינויים בהתנהגות הלקוחות ומודלים עסקיים חדשים בעולם הפיננסי, עלולים להשפיע משמעותית על המערכת הבנקאית בארץ ובעולם בטווח הבינוני-ארוך. לצד זאת, שינויים רגולטוריים ותחרותיים בזירה המקומית, בדגש על מהלכים להגברת התחרות בשוק האשראי הקמעונאי, ניווד חשבונות בנק ובנקאות פתוחה, כמו גם תחרות במגזר העסקי, העלולים להשפיע על התוצאות העסקיות של הבנק, ובכלל זה על מרווחי האשראי שלו. הבנק גיבש תוכנית אסטרטגית לשנים 2021-2023 הכוללת ביצוע צעדים בתחומי החדשנות, הטכנולוגיה, מבנה הפעילות ועוד, כדי לתת מענה למכלול האיומים.

- **סיכון הציות:** תחת סיכון הציות כלולים, בהתאם להוראת נוהל בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור, מתן ייעוץ ללקוח, הגנה על הפרטיות (למעט הביטחים של טכנולוגיית המידע), היבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או שירותים ללקוחות, או הוראות בעלות אופי דומה. התממשות הסיכון בעולם באה לידי ביטוי בהמשך החקירות נגד בנקים בעולם והקנסות המוטלים עליהם בקשר להפרות חוק או רגולציה, כגון בדבר סיוע להעלמות מס ומניעת מימון טרור, הלבנת הון וחקירת מעשי שחיתות.

• **סיכון סביבתי:** בשנים האחרונות גברה ההבנה בעולם, כי אפשרות של התממשות סיכונים סביבתיים וסיכונים אקלים תפגע בכלכלה ובמקרים קיצוניים עלולה להביא לפגיעה משמעותית בבנקים ובמערכת הפיננסית כתוצאה מהתממשות סיכונים פיננסיים ולא-פיננסיים בטווח הארוך. השפעות אלו יכולות לבוא לידי ביטוי גם במסגרת הסיכונים האחרים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי בפעילותו, כמו סיכון אשראי (דרך ההשפעה על החוסן הפיננסי של לווים ושווי ביטחונות), סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון משפטי, סיכון מוניטין ועוד. לסיכונים אלו, בדגש על סיכונים האקלים והשפעת תהליכי מעבר לכלכלה מעוטת פליטת גזי חממה, יש מאפיינים ייחודיים של חוסר ודאות. בשלב זה מוקדם להעריך את פוטנציאל ההשפעות ארוכות הטווח של שינויים אלו על הבנק.

לפרטים בדבר הליכים משפטיים ראה [ביאור 10 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה [ביאור 16 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

5. השפעת משבר התפשטות נגיף הקורונה והתפתחויות בעקבותיו

במהלך החודשים יולי-אוגוסט 2021 החלה להירשם בישראל עלייה בתחלואה בשל התפשטות זן ה"דלתא". הממשלה החליטה על חיסון האוכלוסייה במנה שלישית, וזו אכן הביאה לירידה חדה במספר הנדבקים בחודשים ספטמבר-אוקטובר. למרות העלייה בתחלואה לא הוטלו מגבלות שפגעו בייצור או בצריכה הפרטית.

הפעילות הכלכלית ברבעון השלישי 2021 המשיכה להתרחב בקצב מואץ, כך לפחות על-פי האינדיקטורים הכלכליים שפורסמו עד כה. הצריכה הפרטית גדלה בקצב מהיר ובפרט זו של שירותים כמו פנאי ונופש, שצריכתם הוגבלה אשתקד. ענף ההי-טק גם הוא התרחב, וחברות טכנולוגיה גייסו היקפי הון גדולים. בשוק הנדל"ן, מכירת הדירות החדשות הגיעה לרמה גבוהה, תוך האצה בקצב עליות המחירים.

לאור השיפור המהיר בפעילות, הממשלה צמצמה את היקפי הסיוע למשקי בית ועסקים, ובכלל זה את תשלומי האבטלה לעובדים בחופשה ללא תשלום. בד בבד בנק ישראל החל לצמצם את רכישות אגרות-החוב הממשלתיות, ובחודש אוקטובר הודיע על אי-הארכת תוכנית הרכישות. שיעור האבטלה הרחב הוסיף לרדת, אם כי במתינות. בספטמבר עמד שיעור האבטלה הרחב על 7.9% לעומת 9.9% בחודש יוני. מספר המשרות הפנויות במשק גבוה ומגיע לכ-137 אלף איש. חוסר התאמה בין המובטלים לבין המשרות הפנויות מאפיין בתקופה זו מדינות רבות בעולם, ועשויות להיות לו השפעות על פוטנציאל הצמיחה ולחצי האינפלציה.

הקורונה הביאה לפגיעה בשרשראות הייצור בעולם, ופגיעתה מתמשכת מעבר להערכות המוקדמות. זינוק במחירי ההובלה והסחורות, מלווה במחסור במוצרים תעשייתיים, ובייחוד ברכיבים אלקטרוניים, משבש את מהלך הייצור, ומלבה את האינפלציה בעולם. מחירי האנרגיה בעולם זינקו אף הם במהלך הרבעון השלישי. הפגיעה בכלכלה הישראלית עד כה היא פחותה בשל ההסתמכות על מקורות אנרגיה מקומיים, ומשקל קטן יחסית של תעשיות עתירות אנרגיה במשק.

על רקע הגידול בביקושים במשק, בשילוב עם החלטות עסקיות בבנק ותוך ביצוע התאמות והקלות מסוימות, חל בשני הרבעונים האחרונים גידול משמעותי בפעילות האשראי בבנק. גידול זה משפיע על הרווחיות ועל מרווחי האשראי. כמו-כן, הגידול האמור הביא לעלייה בהיקף נכסי הסיכון ובהתאם לירידה ביחס הון, לירידה ביחס הנזילות ולירידה ביחס המינוף, זאת ללא חריגה מהדרישות הרגולטוריות בתחומים אלו, כמתואר בדוח.

כחלק מהיערכות הבנק לתוצאות משבר הקורונה, ובמטרה להעריך את השפעותיו האפשריות, נבחנו תרחישים שונים להתפתחות שורה של פרמטרים כלכליים, ואלו משמשים את הבנק לאמידת ההשפעות על הבנק. בתרחיש הייחוס הבנק מניח כי גם אם תהיה התפשטות נוספת של הנגיף היא לא תביא להגבלות מהותיות על הפעילות הכלכלית. בהתאם להנחה זו, צמיחת המשק נמשכת וצפויה לעמוד על כ-6.7% בשנת 2021. שיעור האבטלה הרחב צפוי לרדת בהדרגה ל-7.5% בסוף שנת 2021. המדיניות המוניטרית המרחיבה צפויה להיוותר על כנה. הערכות ותרחישים אלו מתעדכנים באופן שוטף בהתאם לתחזיות השונות, לתוכניות הכלכליות של הממשלה ולאירועים בארץ ובעולם. ראה [סעיף א.1 לעיל](#) בנוגע לאזהרת מידע צופה פני עתיד. בהיבט התפעולי ובהיבטי המשכיות עסקית נקט הבנק במהלך המשבר בשורה של תהליכים ואמצעים ובכללם עבודה מרחוק, דילול ו/או פיצול יחידות, שינויים באופן פעילות הסניפים והפעילות מול הלקוחות, דחיית תשלומי משכנתאות והלוואות ועוד. זאת בהתאם להנחיות הממשלה ומשרד הבריאות ושינויי רגולציה של בנק ישראל, ובפרט הוראת שעה ניהול בנקאי תקין 250 של הפיקוח על הבנקים המתעדכנת מעת לעת. ככלל, הסיכונים התפעוליים ובכללם סיכונים הסייבר שקשורים למשבר והשלכותיו נותחו ובהתאם נשקלים ומיושמים בקורות ואמצעים מתאימים למזעור הסיכון. עם זאת, אופן הפעילות המשתנה לאור משבר התפשטות נגיף הקורונה טומן בחובו גידול מסוים בסיכון התפעולי במובנו הרחב. אופן הפעילות משתנה תדיר בהתאם לחומרת התפשטות הנגיף והנחיות הממשלה בנושא, כאשר נכון לעת הזו, הפעילות התפעולית חזרה לשגרה תוך שמירה על ההנחיות. על רקע משבר התפשטות נגיף הקורונה ועל מנת להבטיח את יכולתם של הבנקים להמשיך להציע אשראי, הפחית הפיקוח על הבנקים את דרישות ההון מהבנקים במסגרת הוראת שעה (שתוקפה הוארך עד 31 בדצמבר 2021), לפרטים נוספים, ראה [פרק הון ומינוף להלן](#) ו**פרק הון הלימות הון ומינוף בדוח הדירקטוריון וההנהלה**.

ביום 31 במרץ 2020 החליט דירקטוריון הבנק כי יעד יחס הון עצמי רובד 1 המזערי של הבנק יעמוד על 9.5%. לפרטים בדבר חוזר הפיקוח על הבנקים לעדכון הוראת השעה לרבות בדבר אפשרות חלוקת דיבידנד ראה [סעיף 2.ג הלימות הון](#) להלן. יחס הון עצמי רובד 1 ליום 30 בספטמבר 2021 הינו 11.18% ויחס המינוף הינו 6.32% לעומת יחס הון עצמי רובד 1 של 11.52% ויחס מינוף של 6.78% ב-31 בדצמבר 2020. יחס הנזילות הממוצע של הבנק במאוחד עמד על 127% ברבעון שהסתיים ב-30 בספטמבר 2021. מתחילת המשבר ועד ליום 31 דצמבר 2020 רשם הבנק גידול בהוצאה הקבוצתית להפסדי אשראי בסך של כ-1.6 מיליארד ש"ח. זאת בנוסף להוצאות פרטניות בגין לווים המזוהים ספציפית. לפרטים נוספים ראה [דוחות כספיים ליום 31 בדצמבר 2020](#). בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 רשם הבנק הכנסות מהפסדי אשראי שהסתכמו לסך של כ-1,407 מיליון ש"ח (מזה נרשמה בהפרשה הקבוצתית הכנסה בסך של כ-972 מיליון ש"ח). הקיטון בהפרשה הקבוצתית נרשם לנוכח השיפור שחל בפרמטרים המאקרו כלכליים, הירידה בממוצע המחיקות, בהיקפי החובות הבעייתיים והירידה הניכרת בהיקף החובות הנמצאים בדחיית תשלומים. מנגד, חל גידול בהפרשה עקב עלייה בהיקפי האשראי אשר קיזז חלקית ירידה זו. בעקבות משבר הקורונה, נכון ליום 30 בספטמבר 2021, נדחו תשלומי הלוואות (קרן ו/או ריבית) בהיקף של כ-346 מיליון ש"ח, מתוך סך החובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, כמפורט בפרק סיכון האשראי להלן. התנודתיות בשווקים הפיננסיים בתחילת המשבר שהביאה לעלייה באומדני הסיכון של פעילות חדר העסקות של הבנק ולקוחותיו נרגעה בהמשכו, והירידה בשווי הנכסים הסחירים התחלפה בהתאוששות ואף ברמות שיא בחלק מהמדדים, זאת על רקע ההרחבות המוניטריות בארץ ובעולם. לא ניתן להעריך את היקף התפשטות הנגיף בעתיד, וכן לא לאמוד ולכמת את משך המשבר ועומקו ואת השפעתו העתידית על הכלכלה העולמית, המשק הישראלי, לקוחות הבנק והבנק עצמו.

6. הפסקת פרסום ריביות הליבור

החל מסוף שנת 2021, המערכת הפיננסית העולמית צפויה להפסיק לפרסם את ריביות הליבור ולחדול מהשימוש בהן. ריביות אלו מהוות בסיס לצורך חישוב שיעור הריבית החל על מוצרים פיננסיים במטבעות חוץ עיקריים או צמודים למטבעות אלו בריבית משתנה. במסגרת הכוונה לבסס עוגני ריבית חלופיים במטבעות הרלוונטיים, גובשו בעולם, על-ידי גופים כגון ISDA (International Swaps and Derivatives Association) וה-ARRC (Alternative Reference Rate Committee), חלופות לריביות אלו, שפה משפטית חדשה והצעות למנגנוני החלפה. השינוי הצפוי ישפיע בכל תעשיית הבנקאות בעולם ובארץ.

בחודש מרץ 2021 פורסם כי התקבלה החלטה על הפסקת פרסום ריביות הליבור החל מ-1 בינואר 2022 במטבעות הבאים: אירו, לירה שטרלינג, פרנק שוויצרי ויין וכן על הפסקת פרסום עתידית של ריביות הליבור הדולרית החל מ-30 ביוני 2023. באותה עת נקבעו, על-פי החלטות ISDA, שיעורי ההמרה של ריביות הליבור לריביות החדשות במכשירים הנגזרים הנסמכים על הפרוטוקול שלה.

כחלק מהיערכות הבנק לשינויים אלה הוקמה בבנק ועדת היגוי אשר עוקבת אחר הפרסומים הבינלאומיים ובוחנת את השפעת ההחלפה על פעילות הבנק. הוועדה מעדכנת את ההנהלה והדירקטוריון מדי תקופה. במסגרת פעילות הוועדה נערך מיפוי של המוצרים השונים הקיימים בבנק ואשר מתבססים על הריביות שצפויות להעלם, מבוצעים שינויים במסמכים משפטיים וכן נעשות הדרכות לעובדי הבנק וללקוחותיו. כמו-כן, הבנק החל בהערכות להתאמת המערכות הטכנולוגיות לריביות ולמנגנונים החדשים. בסוף חודש ינואר 2020 נשלחו ללקוחות הבנק מכתבים אשר מתארים את השינוי העתידית על-פי המידע שהיה מצוי בבנק באותה עת. בחודש פברואר 2021 נשלח מכתב נוסף הכולל עדכונים על-פי המידע הנוסף שנודע לבנק. הבנק ימשיך לעקוב אחרי הפרסומים הבינלאומיים ויפעל בשאיפה להקטין את הסיכונים שנובעים מתהליך החלפת הריביות.

ביום 22 במרץ 2020 פרסם ה-FASB הקלות יישום בטיפול החשבונאי בהחלפת חוזים מבוססי ליבור לעוגני ריביות חלופיות. הקלות אילו מתייחסות בעיקר לטיפול בשינוי תנאי חוב וחשבונאות גידור, אשר נועדו לאפשר רציפות בטיפול החשבונאי במצב של החלפת ריביות הליבור בעוגני ריביות חלופיות. הבנק בוחן את יישום הקלות אילו בחוזים הרלוונטיים.

בחודש אוקטובר 2021 פרסם בנק ישראל הוראת ניהול בנקאי תקין בנושא "מעבר מריביות הליבור". ההוראה כוללת, בין היתר, התייחסות לתהליכים בבנק בבחירת הריביות האלטרנטיביות, התייחסות בנוגע לחוזים קיימים (ניהול המעבר), התייחסות לחוזים חדשים עד למועד הפסקת הפרסום וחוזים לאחר ה-31 בדצמבר 2021, התייחסות לפרסום מידע ללקוח וניהול הסיכונים הנובעים מהתהליך. הבנק נערך לביצוע ההוראה זו בהקדם. לפרטים נוספים ראה [ביאור 1 בתמצית הדוחות הכספיים](#) ובאתר הבנק.

ב.7. סקירת נכסי סיכון משוקללים
 לוח ב-3: סקירת נכסי סיכון משוקללים

דרישות הון מזעריות*	נכסי סיכון משוקללים			
	30 בספטמבר 2021	30 ביוני 2021		30 בספטמבר 2021
	במיליוני ש"ח			
	42,269	321,322	338,149	1 סיכון אשראי (גישה סטנדרטית)**
	899	6,400	7,194	6 סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)
	338	2,744	2,703	10 התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)
	-	-	-	15 סיכון סילוק (Settlement risk)
	2	13	13	16 חשיפות איגוח (גישה סטנדרטית)
	1,085	9,221	8,680	25 סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)
	44,593	339,700	356,739	סך-הכל סיכון אשראי
	451	3,209	3,605	20 סיכון שוק (גישה סטנדרטית)
	2,829	22,750	22,634	24 סיכון תפעולי
	47,873	365,659	382,978	27 סך-הכל

* דרישות הון בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש בשיעור של 12.5%.

** סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.

ג. הון ומינוף

ג.1. הרכב ההון

לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי

	30 בספטמבר 2020	31 בדצמבר 2020	30 בספטמבר 2021	
	במיליוני ש"ח			
הון עצמי רובד 1				
הון עצמי רובד 1 - מכשירים ועודפים				
1	8,183	8,183	8,200	הון מניות רגילות שהונפק על-ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
2	32,682	31,767	36,045	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
3	(992)	(979)	(1,528)	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
5	10	11	9	מניות רגילות שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על-ידי צד ג' (זכויות שאינן מקנות שליטה)
6	39,883	38,982	42,726	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1 - התאמות פיקוחיות וניכויים				
10	62	64	20	מסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי
11	-	(1)	-	סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידורי תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן
14	24	35	9	רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי
21	-	78	-	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
26	(273)	(396)	(106)	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים
26ג	(273)	(396)	(106)	מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון עצמי רובד 1
26ג	(434)	(490)	(267)	מזה: בגין תוכניות ההתייעלות
26ג	-	(78)	-	מזה: בגין מס שכר
26ג	161	172	161	מזה: בגין עסקי התאגיד עם אנשים קשורים
28	(187)	(220)	(77)	סך-כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
29	40,070	39,202	42,803	הון עצמי רובד 1
הון רובד 1 נוסף				
הון רובד 1 נוסף - מכשירים				
33	488	488	244	מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על-ידי התאגיד, הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
36	488	488	244	הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים
הון רובד 1 נוסף - ניכויים				
43	-	-	-	סך-כל הניכויים בהון רובד 1 נוסף
44	488	488	244	הון רובד 1 נוסף
45	40,558	39,690	43,047	הון רובד 1

לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי (המשך)

30 בספטמבר 2021	30 בספטמבר 2020	31 בדצמבר 2020	במיליוני ש"ח/באחוזים
הון רוברד 2			
הון רוברד 2 - מכשירים והפרשות			
46	מכשירים שהונפקו על-ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רוברד 1) ופרמיה על מכשירים אלו	715	-
47	מכשירי הון רוברד 2 שהונפקו על-ידי התאגיד, הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר	11	20
48	מכשירי הון רוברד 2 שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'	4,258	6,498
49	מזה: מכשירי הון רוברד 2 שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על-ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רוברד 2	242	1,868
50	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס	4,407	3,914
51	הון רוברד 2 לפני ניכויים	9,391	10,432
הון רוברד 2 - ניכויים			
57	סך-כל ההתאמות הפיקוחיות להון רוברד 2	-	-
58	הון רוברד 2	9,391	10,432
59	סך ההון	52,438	50,122
נכסי סיכון משוקללים			
סך-הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	382,392	339,463	347,218
מזה: נכסי סיכון אשראי	356,153	312,636	320,605
מזה: נכסי סיכון שוק	3,605	3,541	3,447
מזה: נכסי סיכון תפעולי	22,634	23,286	23,166
60	סך נכסי סיכון משוקללים	382,978	339,961
יחסי הון ונכריות לשימור הון			
61	הון עצמי רוברד 1	11.18%	11.53%
62	הון רוברד 1	11.24%	11.66%
63	ההון הכולל	13.69%	14.60%
דרישות מזעריות שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים			
69	יחס הון עצמי רוברד 1 המזערי הנדרש הינו 10% ובתקופת הוראת השעה הינו 9%. ליחס זה התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור לגביהן ניתנה הקלה במסגרת הוראת השעה	9.20%	9.26%
71	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינו 13.5% ובתקופת הוראת השעה הינו 12.5%. הנתונים ליום 30 בספטמבר 2020 וליום 31 בדצמבר 2020 עודכנו לאור הבהרות הפיקוח על הבנקים כי דרישת ההון הנוספת בגין הלוואות לדיור תתווסף ליחס הון עצמי רוברד 1 בלבד	12.50%	12.50%
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)			
72	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים, שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על-ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה	1,456	1,650
73	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים, העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על-ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה	189	453
75	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה	3,423	3,920
תקרה להכללת הפרשות רוברד 2			
76	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רוברד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה	4,407	5,340
77	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רוברד 2 תחת הגישה הסטנדרטית	4,459	3,914
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר			
82	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רוברד 1 נוסף הכפופים להוראות המעבר	244	488
83	סכום שנוכה מהון רוברד 1 נוסף בשל התקרה	1,325	1,046
84	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רוברד 2 הכפופים להוראות המעבר	1,526	3,051
85	סכום שנוכה מהון רוברד 2 בשל התקרה	-	-

ג.2. הלימות ההון

ג.2.א. יעד הלימות ההון

ביום 31 במרץ 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת שעה בנושא "התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה" ("הוראת השעה") וזאת, לפי הודעת הפיקוח על הבנקים, על רקע התפשטות נגיף הקורונה ועל מנת להבטיח את יכולתם של הבנקים להמשיך להציע אשראי. בהתאם להוראת השעה נדרש הבנק בהיותו תאגיד בנקאי משמעותי במיוחד (כזה, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל), לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 9% (לעומת 10% לפני השינוי), וביחס הון כולל מזערי של 12.5% (לעומת 13.5% לפני השינוי). תוקפה הראשוני של הוראת השעה היה למשך שישה חודשים והיא הוארכה בחודש ספטמבר 2020 בשישה חודשים נוספים (עד 31 במרץ 2021). ההקלה בדרישות ההון תחול עד תום 24 חודשים מתום תוקף הוראת השעה ובלבד שיחסי ההון של התאגיד הבנקאי לא יפחתו מיחסי ההון במועד תום תוקף הוראת השעה או יחסי ההון שחלו על הבנק טרם הוראת השעה, הנמוך מבניהם. ביום 22 במרץ 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר המאריך את תוקפה של הוראת השעה עד 30 בספטמבר 2021 וכן קובע כי בתקופה של ששת החודשים מתום תוקף הוראת השעה, הפחתת ביחסי ההון של עד 0.3% מיחס ההון המזערי לא תחשב כחריגה מהוראת השעה. ביום 30 בספטמבר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר המאריך את תוקפה של הוראת השעה עד 31 בדצמבר 2021.

ליחסי ההון המזעריים התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור לגביהן ניתנה הקלה במסגרת הוראת השעה. בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים דרישת ההון הנוספת בגין הלוואות לדיור תתווסף ליחס הון עצמי רובד 1 בלבד. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יוחס ההון הכולל המזערי הנדרשים מהבנק (שהינו תאגיד בנקאי משמעותי במיוחד) על-ידי הפיקוח על הבנקים על בסיס מאוחד, ליום 30 בספטמבר 2021 ולמשך תקופת הוראת השעה, הינם 9.20% ו-12.5%, בהתאמה (במקום 10.20% ו-13.5% בתום הוראת השעה).

יעד הון עצמי רובד 1 שנקבע על-ידי הבנק מביא בחשבון, בין היתר, את תוצאות תהליכי קביעת יעדי ההון הפנימיים של הבנק, לרבות תוצאות מבחני הקיצון הפנימיים שערך הבנק, ואת תוצאות הדיונים שהתקיימו עם הפיקוח על הבנקים לגבי מאפייני הסיכון הפרטניים של הבנק במסגרת תהליך הסקירה הפיקוחי האחרון שבוצע ומבחני הקיצון האחרונים שבוצעו.

בהודעה שפרסם הפיקוח על הבנקים בקשר עם הוראת השעה, הוא ביקש מהדירקטוריונים של הבנקים, בין היתר, לבחון מחדש את מדיניות הדיבידנדים מתוך כוונה שהמקורות ההוניים שישתחררו כתוצאה מהקטנת דרישות ההון ישמשו להגדלת אשראי ולא לצורך חלוקה. על רקע הודעת הפיקוח וכדי לאפשר יישום תכלית ההוראה החליט דירקטוריון הבנק ביום 31 במרץ 2020 להתאים את יעד יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ל-9.5%. עם פקיעת הוראת השעה (31 בדצמבר 2021) וככל שלא תוארך או תעודכן, ככוונת הדירקטוריון לעדכן את היעד הפנימי ליחס הון עצמי רובד 1 לשיעור של 10.5%.

ג.2.ב. תכנון וניהול ההון על-ידי הבנק

דיבידנדים

כפוף לאמור להלן בסעיף זה, מדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק החל מהרבעון הראשון של שנת 2017 היא לחלק עד 40% מהרווח הנקי הרבעוני הנובע מפעולות רגילות. כל חלוקה כפופה להחלטה ספציפית של דירקטוריון הבנק לפי שיקול דעתו במועד החלוקה ובהתחשב בשיקולים עסקיים, בהוראת כל דין ובמגבלות על חלוקה.

בנוסף למגבלות על-פי חוק החברות, חלוקת דיבידנד על-ידי תאגיד בנקאי כפופה לרגולציה החלה על תאגידים בנקאיים בישראל, לפיה לא יחולק דיבידנד: (א) אם יתרת העודפים המצטברת של הבנק (בניכוי הפרשים בחובה, שנכללו ברווח כולל אחר מצטבר) על-פי הדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו אינה חיובית, או במידה שחלוקה כאמור תגרום ליתרה שלילית; (ב) כאשר אחת או יותר משלוש השנים הקלנדריות האחרונות הסתיימה בהפסד או בהפסד כולל; (ג) כאשר התוצאה המצטברת של שלושת הרבעונים המסתיימים בתום תקופת הביניים לגביה פורסם הדוח הכספי האחרון מראה על הפסד או על הפסד כולל; (ד) אם התחזית הינה שבשנה הסמוכה לאחר החלוקה, יחס הון הבנק לנכסי סיכון ירד מתחת ליחס הנדרש לגבי; (ה) מקרנות הון או מהפרשים בזכות, הנובעים מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ; (ו) במידה שלאחר חלוקתו, הנכסים הלא-כספיים של הבנק יעלו על הונו העצמי; או (ז) במידה שהבנק לא יעמוד בדרישות סעיף 23א' לחוק הבנקאות אשר קובע הגבלה לגבי השיעור מההון, אשר מותר לתאגיד בנקאי להשקיע בתאגידים ריאליים. על אף האמור לעיל, במקרים מסוימים יוכל הבנק לחלק דיבידנד אף בהתקיים הנסיבות לעיל, במידה שקיבל מראש ובכתב את אישורו של הפיקוח על הבנקים לחלוקה, ועד לגובה הסכום שאושר כאמור.

לפרטים בדבר יעד הלימות ההון של הבנק ראה [דוח הדירקטוריון, פרק הלימות הון](#).

לאור אי הוודאות שהיתה קיימת ביחס לחקירת הרשויות האמריקאיות עובר לאישור ההסדרים עימן, מטעמי שמרנות ובתיאום עם בנק ישראל לא הכריז דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד מרווחים שוטפים בגין רווחים שנצברו בשנים 2018 (החל מרבעון שני) ו-2019, זאת מבלי לשנות ממדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק.

כתוצאה ממכירת כ-65.2% ממניות ישראלקרט ברבעון השני של שנת 2019, נוצרו לבנק עודפי הון נוספים. בקשר עם עודפי הון אלה, הכריז דירקטוריון הבנק בחודש ספטמבר 2019 על חלוקת דיבידנד בסך של 1 מיליארד ש"ח אשר שולם בחודש אוקטובר 2019.

ביום 9 במרץ 2020 חולקה יתרת ההחזקה של הבנק במניות ישראל (כ-33% מהון המניות המונפק והנפרע של ישראל), כדיבדנד בעין לבעלי מניות הבנק.

על רקע הודעת הפיקוח על הבנקים מיום 29 במרץ 2020 והוראת שעה שקבע (ראה [סעיף 2 לעניין הלימות הון בדוח הדירקטוריון והנהלה](#)) בקשר עם התפשטות נגיף הקורונה החליט דירקטוריון הבנק ביום 31 במרץ 2020, כי לאור אי הוודאות בתנאים המאקרו כלכליים יחד עם הגשמת תכלית הוראות ומדיניות הפיקוח על הבנקים, עד לתום תוקף הוראת השעה והתבררות התנאים ימשיך הבנק שלא לבצע חלוקות מרווחים שוטפים.

ביום 26 ביולי 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר לעדכון הוראת השעה וביום 30 בספטמבר 2021 האריך המפקח על הבנקים את תוקף הוראת השעה עד ליום 31 בדצמבר 2021. בדברי ההסבר שפורסמו ציין המפקח על הבנקים, בין היתר, כי למרות התגברות התהליכים של יציאה ממשבר הקורונה, אי הוודאות והסיכון מחייבים המשך תכנון הון זהיר ושמרני וגישה זהירה ושמרנית בחלוקה. עוד ציין המפקח על הבנקים בדברי ההסבר, כי חלוקה בסכום הגבוה מ-30% מרווחי הבנק (בשנת 2020 ובשנת 2021) לא תיחשב כתכנון הון זהיר ושמרני, כי חלוקה כאמור אפשרית גם בעת שהוראת השעה בתוקף וכי הוא מצפה כי תאגיד בנקאי ימשיך לנצל את עודפי ההון והנזילות שמהם הוא נהנה לצורך הגדלת האשראי ותמיכה בפעילות הכלכלית של המשק ולא לצורך חלוקה, וודאי כאשר הבנק עושה שימוש בהקלה המאפשרת הפחתה של דרישת הון.

ביום 1 באוגוסט 2021 הכריז דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד בסך של 616.8 מיליון ש"ח, המהווה 30% מהרווח הנקי של הבנק בשנת 2020. כמו-כן, במועד אישור הדוחות הכספיים לרבעון השלישי אישר הדירקטוריון חלוקת דיבידנד בשיעור של 30% מרווחי הרבעון השלישי של 2021 (סך של 362 מיליון ש"ח) בתוספת חלוקה של 500 מיליון ש"ח בגין הרווחים שנצברו במחצית הראשונה של שנת 2021, היינו סך חלוקה כולל של 862 מיליון ש"ח, שישולמו ביום 8 בדצמבר 2021.

להערכת הבנק, תתאפשר חזרה למתווה של חלוקות מרווחים שוטפים, וזאת בכפוף למבחנים על-פי דין, התפתחויות בנוגע למשבר הקורונה, הנחיות ועמדות רגולטוריות נוספות כפי שתהיינה ותוצאות הבנק.

ג.2.ג. יישום הוראות רגולטוריות בעלות השפעה על נושאי מדידה והלימות הון

התייעלות תפעולית

במסגרת חוזרי הפיקוח על הבנקים ניתנו הקלות לבנקים שיבצעו התייעלות בכח אדם והתייעלות בתחום הנדל"ן. ממועד מתן ההקלות הכריז הבנק על תוכניות התייעלות בכח אדם בהיקף כולל של 1,114 מיליון ש"ח, נטו מהשפעת מס. השפעת התוכניות האמורות נזקפה להון, ולצרכי חישוב יחס הון ויחס מינוף מופחתת מההון הפיקוחי על פני 5 שנים, ממועד תחילת היישום של כל תוכנית. יתרת השפעת ההקלות בגין תוכניות התייעלות על יחס הון עצמי רובד 1 מוערכת בכ-0.08% ליום 30 בספטמבר 2021.

שלוחת הבנק בתורכה

על רקע המצב הכלכלי והפוליטי בתורכיה ובמסגרת התוכנית האסטרטגית של הבנק, הוחלט לפעול למכירת ההשקעה בבנק פוזיטיב. בהתאם לכך, הבנק פועל להקטנה הדרגתית של תיק האשראי של בנק פוזיטיב.

לפרטים בדבר ההסכם למכירת החזקות הבנק בבנק פוזיטיב וביטולו, ראה [פרק חברות עיקריות בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 30 בספטמבר 2021](#). בחודש ינואר 2019 התקבל מכתב מהפיקוח על הבנקים בישראל בנושא שלוחת הבנק בתורכיה, בנק פוזיטיב, בו ציין בנק ישראל כי פעילות הבנק בתורכיה חושפת אותו לסיכונים משמעותיים ולפיכך, עד למימוש מלוא החזקות הבנק בשלוחה, נדרש הבנק להגדיל את שיעורי השקלול של נכסי הסיכון בגין פעילות השלוחה בחישוב יחס הון המאוחד בלבד, באופן הבא:

• החל מיום 1 בינואר 2020 ישוקללו נכסי הסיכון בגין פעילות השלוחה בשיעור של 300% לכל הפחות.

• החל מיום 1 בינואר 2021 ישוקללו נכסי הסיכון בגין פעילות השלוחה בשיעור של 600% לכל הפחות.

כמון כן, לבנק קו אשראי לבנק פוזיטיב בסך של כ-50 מיליון דולר בשיעור ריבית נמוך מתנאי השוק. בהתאם לדרישת הפיקוח על הבנקים בישראל, בשל התמחור האמור נוכחה יתרת קו האשראי מההון הפיקוחי.

סך ההשפעות האמורות על יחס הון עצמי רובד 1 של הבנק ליום 30 בספטמבר 2021 מסתכמות בהקטנה ב-0.08%.

בחודש אוקטובר 2021 אישר הבנק חידוש קו אשראי לבנק פוזיטיב בסך של כ-45 מיליון דולר (שיחודש בפועל במועד סיום הקו הנוכחי, בתחילת דצמבר) בשיעור ריבית נמוך מתנאי השוק, ל-12 חודשים או עד למועד בו יחדל הבנק מלהיות בעל מניות עיקרי בבנק פוזיטיב, המוקדם מביניהם. תמחור קו האשראי הינו בהתחשב בין היתר בנסיבות המיוחדות של בנק פוזיטיב ושל מערכת היחסים עם בעל מניות המיעוט ומאמצי הבנק למכירת ההשקעה בבנק פוזיטיב, בשל המצב המתגבר של הכלכלה התורכית ובנק פוזיטיב וכן בהתחשב בעמדת רשויות המס בתורכיה כמפורט להלן. בנק פוזיטיב קיבל הודעה מרשויות המס בתורכיה בקשר עם ביקורת מס לשנת 2018, לפיה לגישתן תמחור קו האשראי שגבה אז הבנק, היה גבוה מתנאי השוק על-פי אומדן שלהם ולפיכך סכומי הריבית ששולמו בגינו ייחשבו וימוסו כתשלום דיבידנד.

השפעת היישום הצפוי של כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים על ההון הפיקוחי

תאגידים בנקאיים נדרשים לזקוף לעודפים ביום 1 בינואר 2022 את השפעת היישום לראשונה של כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים. בחודש דצמבר 2020 הפיקוח על הבנקים פרסם חוזר לפיו, במידה והיישום לראשונה יגרום לקיטון בהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי, רשאי התאגיד הבנקאי לכלול קיטון זה בהדרגה על פני 3 שנים.

הבנק נערך ליישום ההוראה ובשלב זה לא ניתן לאמוד באופן מהימן את השפעתה. לפרטים נוספים ראה [ביאור 1.1](#). בתמצית הדוחות הכספיים.

יישום דירוגי אשראי חיצוניים

החל מהרבעון הראשון לשנת 2021, עבר הבנק לשימוש במדרג אחד בלבד לצרכי מדידת הלימות ההון (כמתאפשר בהוראות בנק ישראל) במקום שימוש בדירוג הנמוך מבין שני מדרגים כפי שנהג הבנק עד כה. החברה המדרגת שנשארה בשימוש היא חברת S&P (Standard & Poor's). השפעת המעבר למדרג אחד למועד המעבר הינה עלייה של כ-0.12% ביחס הון עצמי רובד 1 ועלייה של כ-0.16% ביחס ההון הכולל.

פדיון מוקדם של שטרי הון בהון רובד 2

בחודש יולי 2021, ביצעה הפועלים הנפקות פדיון מוקדם מלא של שטרי הון הנדחים סדרה 1 בהיקף של כ-1.2 מיליארד ש"ח. הסכום שנפדה לא הוכר בהון הפיקוחי החל מהדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2021.

הנפקה של כתבי התחייבות עם מנגנון לספיגת הפסדים

בחודש אוקטובר 2021, הנפיק הבנק בהנפקה פרטית בינלאומית למשקיעים מוסדיים כתבי התחייבות נדחים בהיקף של 1 מיליארד דולר (כ-3.2 מיליארד ש"ח) בתמורה לערכם הנקוב. כתבי התחייבות כוללים מנגנון לספיגת הפסדי קרן בדרך של המרה כפויה למניות רגילות של הבנק במקרה של ירידת יחס הון עצמי רובד 1 של הבנק מ-5%, או הודעה של הפיקוח על הבנקים שהמרה הינה הכרחית מכיוון שבלעדיה, לדעת הפיקוח על הבנקים, יגיע הבנק לנקודת אי-הקיימות, או החלטה לבצע הזרמת הון מהמגזר הציבורי, או תמיכה שוות-ערך, שבלעדיה יגיע הבנק לנקודת אי-הקיימות, כפי שקבע הפיקוח על הבנקים. כתבי התחייבות יכללו בהון רובד 2 של הבנק בהתאם להוראת נוהל בנקאי תקין מספר 202, ויסייעו לייעול השימוש בהון הבנק. כתבי התחייבות הינם לתקופה של 10.25 שנים כאשר לבנק עומדת האפשרות לבצע פדיון מוקדם מלא החל מ-5 שנים ממועד הנפקתם, בכפוף לקיומם של תנאים מסוימים. כתבי התחייבות הנדחים נושאים ריבית שנתית קבועה בשיעור של 3.255%, שתשולם בתשלומים חצי-שנתיים (מלבד התשלום הראשון שישולם לאחר כ-9 חודשים), אשר תעודכן לאחר 5 שנים ושלושה חודשים מיום הנפקתם, ככל שלא בוצע פדיון מוקדם, בהתאם לתשואה לפדיון של אג"ח ממשלת ארה"ב ל-5 שנים באותו מועד, בתוספת מרווח בשיעור של 2.155%. בכונת הבנק לעשות שימוש בסכום מקביל לתמורת ההנפקה למימון או מימון מחדש של "פרויקטים ירוקים זכאים" ("Eligible Green Projects") כפי שהוגדרו במסמכי ההנפקה.

טיטת הוראה בדבר הגישה הסטנדרטית לחישוב חשיפה לסיכון אשראי צד נגדי - SA-CCR

בחודש מרץ 2014 פרסמה וועדת באזל לפיקוח הבנקאי ("BCBS") עדכונים להוראות באזל 3 (המוכרים גם כבאזל 4), וביניהם הוראה בדבר "הגישה הסטנדרטית לחישוב חשיפה לסיכון אשראי צד נגדי - SA-CCR". בחודש אוקטובר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים טיטת עדכון הוראות ניהול בנקאי תקין 203A, הכוללת הנחיות לטיפול בסיכון אשראי צד נגדי בהתאם ל-SA-CCR, מועד היישום הינו החל מיום 1 ביולי 2022. הגישה מחליפה את הגישות הקיימות בהוראת ניהול בנקאי 203 (גישת החשיפה הנוכחית והגישה הסטנדרטית) לחישוב חשיפה לצד נגדי במקרה כשל (EAD). עיקרי העדכונים בגישה החדשה מתייחסים לטיפול שונה במערכי קיזוז הכוללים הסכמי התאמת מרווח אל מול מערכי קיזוז שאינם כוללים הסכמי התאמת מרווח, מקדמי סיכון פיקוחיים עדכניים וחלוקת חשיפות הנגזרים במערכי קיזוז למערכי גידור המאפשרים קיזוז החשיפות באופן מלא או חלקי. הבנק נערך ליישום ההוראה ובוחן את השלכותיה. להערכת הבנק, ההוראה תביא להגדלה בדרישות ההון בגין מכשירים נגזרים, לקיטון ביחס המינוף וכן תשפיע על חישוב מגבלת לווה בודד, אך בשלב זה לא ניתן לכמת את היקף ההשפעה באופן מהימן.

1.2.2. ד. הוראות באזל 3

הוראות באזל 3 נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014, כאשר היישום הינו באופן מדרג בהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 299 בנושא "מדידה והלימות הון-ההון הפיקוחי-הוראות מעבר". בהתאם להוראות המעבר, מכשירי ההון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי הוכרו החל מיום 1 בינואר 2014 עד לתקרה של 80% מיתרתם בהון הפיקוחי ליום 31 בדצמבר 2013, ובכל שנה עוקבת מופחתת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. בהתאם לאמור, בשנים 2020 ו-2021 תקרת המכשירים הכשירים כהון פיקוחי עמדה על 20% ו-10%, בהתאמה.

ג.3. יחס מינוף

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה"). ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדידה משלימה לדרישות ההון מבוססות הסיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי.

יחס המינוף מבוטא באחוזים ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים.

ביום 15 בנובמבר 2020 הפיקוח על הבנקים פרסם חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין 250 בדבר יחס המינוף. תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-4.5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא 24% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית (הבנק הינו תאגיד בנקאי כזה), יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5.5% (במקום 6%). תחילת יישום ההוראה מיום פרסומה. עם תום תוקף הוראת השעה, תמשיך ההקלה לחול עוד 24 חודשים, ובלבד שיחס המינוף לא יפחת מיחס המינוף במועד תום תוקף ההוראה או יחס המינוף המינימלי שחל על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם. ביום 22 במרץ 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר המאריך את תוקפה של הוראת השעה עד 30 בספטמבר 2021. ביום 30 בספטמבר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר המאריך את תוקפה של הוראת השעה עד 31 בדצמבר 2021.

לוח ג-2: השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף

31 בדצמבר 2020	30 בספטמבר 2020	30 בספטמבר 2021	
במיליוני ש"ח			
539,602	513,686	604,324	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
-	-	-	ההתאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	-	ההתאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף
(8,048)	(4,073)	1,164	התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
-	-	-	התאמות בגין עסקות מימון ניירות-ערך
61,885	59,378	71,527	התאמות בגין פריטים חוץ-מאזניים
4,398	4,332	3,619	התאמות אחרות
597,837	573,323	680,634	חשיפה לצורך יחס מינוף

31 בדצמבר 2020	30 בספטמבר 2020	30 בספטמבר 2021	
במיליוני ש"ח/באחוזים			
חשיפות מאזניות			
528,804	505,872	596,660	נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקות מימון ניירות-ערך, אך לרבות ביטחונות)
(62)	(64)	(20)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1
528,742	505,808	596,640	סך חשיפות מאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקות מימון ניירות-ערך)
חשיפות בגין נגזרים			
3,886	2,828	2,711	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקות בגין נגזרים
7,109	7,016	10,749	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקות בגין נגזרים
-	-	-	גילום ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור
(4,153)	(2,144)	(2,212)	ניכויים של נכסי חייבים בגין ביטחון משתנה במזומן שניתן בעסקות בנגזרים
-	-	-	רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על-ידי הלקוח
-	-	-	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	-	-	קיצוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכוי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו
6,842	7,700	11,248	סך חשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקות מימון ניירות-ערך			
368	437	1,219	נכסים ברוטו בגין עסקות מימון ניירות-ערך (ללא קיצוזים), לאחר התאמות בגין עסקות שמטופלות כמכירה חשבונאית
-	-	-	סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקות מימון ניירות-ערך
-	-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות-ערך
-	-	-	חשיפות בגין עסקות כסוכן
368	437	1,219	סך חשיפות בגין עסקות מימון ניירות-ערך
חשיפות חוץ-מאזניות אחרות			
188,831	179,503	212,873	חשיפה חוץ-מאזנית בערך נקוב ברוטו
(126,946)	(120,125)	(141,346)	התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
61,885	59,378	71,527	פריטים חוץ-מאזניים
הון וסך החשיפות			
40,558	39,690	43,047	הון רובד 1*
597,837	573,323	680,634	סך החשיפות**
יחס מינוף			
6.78%	6.92%	6.32%	יחס מינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218
6.00%	6.00%	6.00%	יחס מינוף מזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים**

* נתונים אלה כוללים התאמות בגין תוכניות ההתייעלות לפי הוראות הפיקוח על הבנקים (ראה סעיף "התייעלות תפעולית" לעיל). השפעת ההקלות בגין תוכניות ההתייעלות על יחס המינוף ליום 30 בספטמבר 2021, המוערכת בכ-0.04% נזקפת בשיעורים שווים על פני 5 שנים ממועד תחילתן.
 ** לפי חוזר הפיקוח על הבנקים יחס המינוף המזערי הינו 5.5% בתקופת הוראת השעה. לפרטים נוספים ראה סעיף "יחס מינוף" לעיל.

הקלטון ביחס המינוף ליום 30 בספטמבר 2021 נובע בחלקו מגידול בחשיפות אשראי. כמו-כן, נובע מעלייה בנפח המאזן בעקבות גידול בפקידונות הציבור, ובפרט בפקידונות מוסדיים, ומנגד עלייה במזומנים ופקידונות בבנקים כתוצאה מההרחבה המוניטרית שביצע בנק ישראל בתקופות קודמות.

ד. סיכון אשראי

סיכון האשראי הינו סיכון הנובע מכך שהלווה או החייב לא יעמוד בהתחייבויותיו לבנק על-פי הסכם האשראי. תיק האשראי הינו מרכיב עיקרי בתיק הנכסים של קבוצת הבנק, ולכן הרעה ביציבותם של הלווים השונים עלולה להשפיע לרעה על שווי הנכסים ועל רווחיות הקבוצה.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות:

- **אשראי מאזני** - התחייבויות נוכחיות כלפי הבנק כגון אשראי ומשכנתאות לציבור, אשראי לבנקים ופיקדונות בבנקים, אשראי לממשלות, השקעה באגרות-חוב (קונצרניות ואחרות) וכן החלק המאזני (שווי נוכחי) של נגזרים ומכשירים פיננסיים.
 - **אשראי חוץ-מאזני** - התחייבויות פוטנציאליות (שטרם מומשו) כלפי הבנק כגון ערבויות, התחייבויות לא מנוצלות למתן אשראי, מסגרות לא מנוצלות וכן התחייבויות פוטנציאליות כתוצאה משינוי בשווי עסקות במכשירים פיננסיים נגזרים. סיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים הינו סיכון צד נגדי, דהיינו הסיכון שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של תזרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. סיכון צד נגדי מטופל בנפרד בפרק ה' להלן.
- סיכון נוסף הנובע מתיק חשיפות אשראי הינו סיכון ריכוזיות. סיכון ריכוזיות נובע מפיזור לא אופטימאלי של סיכונים ספציפיים בתיק האשראי, דהיינו כאשר תיק האשראי אינו מפוזר דיו בין גורמי הסיכון השונים. לדוגמא: כאשר תיק האשראי מורכב מכמות קטנה של לוויים (ריכוזיות לווה) או חשף במידה גבוהה לענף מסוים (ריכוזיות ענפית).
- בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל פרק זה כולל פריטים שחלה עליהם מסגרת באזל לסיכון אשראי בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 203 אלא אם כן צוין אחרת במפורש.

השפעת משבר התפשטות נגיף הקורונה

הבנק ממשיך לבחון את השפעות משבר הקורונה תוך בחינת תרחישים פנימיים ובפרט, הבנק בוחן את השלכות התרחישים על תיק האשראי וזאת גם ככלי תומך לבחינת נאותות הפסדי האשראי. יודגש כי תרחישים כאמור מבוצעים בגישות שונות הנהוגות בכל בנק והתלויות באופן ניהול הסיכונים של כל תאגיד בנקאי ולפיכך יתכנו הערכות שונות, לעיתים אף באופן מהותי בין התאגידים הבנקאים. בתרחיש אשר שימש את הבנק לאתגור יתרת ההפרשה הקבוצתית הבנק מניח כי אם תהיה התפשטות נוספת של הנגיף היא לא תביא להגבלות מהותיות על הפעילות הכלכלית. בהתאם להנחה זו, צמיחת המשק נמשכת וצפויה לעמוד על כ-6.7% בשנת 2021. שיעור האבטלה הצר, שאינו כולל את העובדים בחופשה ללא תשלום בשל הקורונה ועובדים שעזבו את שוק העבודה מאז פרצה המגיפה, צפוי לעמוד על 5.7% בסוף שנת 2021. המדיניות המוניטרית המרחיבה צפויה להיוותר על כנה, ריבית בנק ישראל צפויה להיוותר ברמה של 0.1%.

יתרת ההפרשה הקבוצתית הופחתה ברבעון הנוכחי בסך של כ-0.1 מיליארד ש"ח והיא מסתכמת לתאריך הדוחות הכספיים בכ-4.4 מיליארד ש"ח והיא מהווה "כרית ביטחון" אל מול התממשות אפשרית בעתיד של הפסדי האשראי הפרטניים ובמחיקות האוטומטיות, קרי: הכרה בהפסדי אשראי גבוהים יותר על-ידי הגדלת יתרת ההפרשה הקבוצתית אל מול התממשות עתידית אפשרית של הפסדים פרטניים ומחיקות אוטומטיות. בהתאם לתרחיש שערך הבנק ככל שיתממשו נתוני התרחיש וככל שהשפעת נתוני התרחיש על איכות התיק תהיה על-פי המודלים וההנחות שנקטו, רמת הפסדי האשראי האפשריים של הבנק בשנה הקרובה עשויה בהסתברות שאינה זניחה, לקטון ב-0.2 מיליארד ש"ח או לגדול ב-0.3 מיליארד ש"ח ביחס להוצאה להפסדי אשראי החזויה בשנה הקרובה בתרחיש הייחוס.

השינוי בהפרשה להפסדי אשראי נובע בעיקרו כתוצאה מהקטנת ההפרשה הקבוצתית כדי לבטא שיפור בתחזיות לגבי מצב המשק והיקף הפסדי האשראי העתידיים.

כפי שתואר לעיל, בשל אי הודאות הרבה השוררת בשלב זה לא ניתן להעריך את מלוא השפעות המשבר והיקפן על הבנק, יודגש כי הנחות שונות היו יכולות להביא לתוצאות שונות אף באופן מהותי מאילו המתוארות לעיל וכמו-כן עשויות להביא לתוצאות שונות בין התאגידים הבנקאים השונים. הערכות הבנק בדבר השלכות אפשריות של התפשטות נגיף הקורונה והשפעתו על השווקים הינן מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בפרק א. לעיל, הערכות אלה אינן ודאיות והן עשויות להתממש באופן שונה מהותית מהאמור לעיל.

1.7. איכות האשראי של חשיפות האשראי

שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם משבר התפשטות נגיף הקורונה

לנוכח התפשטות נגיף הקורונה והשלכותיו האפשריות על מצב המשק והלווים, ומתוך מטרה לעודד תאגידים בנקאיים לפעול לייצוב לוויים שלא עומדים או עשויים לא לעמוד במחויבויות התשלום החוזיות שלהם עקב משבר התפשטות נגיף הקורונה, פרסם בנק ישראל במהלך שנת 2020 דגשים לטיפול בחובות לגביהם בוצעו שינויים בתנאים. בהתאם למתווים נקבע כי שינויים בתנאי הלוואות לא גורמים באופן אוטומטי לסייג של הלוואות כחובות בעייתיים בארגון מחדש, כאשר בשל המשבר מבוצעים שינויים לזמן קצר בתשלומים ללווים אשר לא היו בפיגור קודם לכן. עוד נקבע כי, לווה נחשב לווה שאינו בפיגור אם הוא נמצא בפיגור של פחות מ-30 ימים במועד יישום השינויים.

ייצוב לוויים שאינם בפיגור בהלוואות הקיימות שלהם, אשר הם לוויים תקינים הנתקלים בבעיות פיננסיות או תפעוליות בטווח הקצר כתוצאה ממשבר התפשטות נגיף הקורונה ככלל לא יחשב כארגון מחדש של חוב בעייתי, בפרט כאשר מתקיימים התנאים הבאים:

- השינוי בוצע בשל משבר התפשטות נגיף הקורונה
- הלווה לא היה בפיגור במועד שבו יושמו השינויים
- השינוי הוא לזמן קצר

בסוף שנת 2020 פרסם בנק ישראל מתווים עדכניים המתייחסים לשינויים בתנאי הלוואות שיאושרו לאחר ה-1 בינואר 2021. על-פי המתווים העדכניים תאגיד בנקאי רשאי לא לסווג בארגון מחדש של חוב בעייתי הלוואות לדיור, אשראי צרכני, ואשראי לעסקים קטנים וזעירים, שלא היו בפיגור של 30 ימים או יותר במועד דחיית התשלומים, שלגביהן בוצעו מיום 1 בינואר 2021 ועד ליום 31 במרץ דחיות תשלומים במסגרת המתווה המעודכן, גם אם הדחייה המצטברת עולה על 6 חודשים. היקף החובות שנדחו בהתאם למתווים העדכניים, והשפעות יישום ההקלות בגינם אינם מהותיים. יצוין כי היקף החובות לגביהם בוצעו שינויים בתנאים פחת באופן ניכר.

לפרטים בדבר הנחיות הפיקוח על הבנקים במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, ראה [ביאור 1g בתמצית הדוחות הכספיים](#).

הבנק העמיד לרשות לקוחותיו כלים, מוצרי אשראי ומוצרים נוספים להתמודדות עם המשבר. לפרטים נוספים ראה [פרק "מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה" בדוח ממשל תאגידי](#).

להלן פרטים בדבר יתרת החובות, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים החל מחודש מרץ 2020, במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי, בהתאם להנחיית הפיקוח על הבנקים כאמור לעיל. הנתונים מייצגים את יתרת החובות נכון למועד הדיווח לאחר פירעונות שבוצעו בחובות שתקופת דחיית התשלומים בגינם הסתיימה.

לוח ד-1: פרטים בדבר יתרת החובות, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים⁽¹⁾, במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי

חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח	פירוט נוסף של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, לפי משך תקופת דחיית התשלומים ⁽¹⁾	פירוט נוסף של יתרת החוב הרשומה של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים						חובות בעייתיים	סכום התשלומים שנדרחו	מספר הלוואות	יתרת חוב רשומה	
		חובות לא בעייתיים	סך-הכל חובות לא בעייתיים	חובות בגביהם בוצעה דחיה של יותר מ-3 חודשים	חובות בגביהם בוצעה דחיה של יותר מ-6 חודשים	חובות בדירוג אשראי, בפיגור של 30 ימים או יותר	חובות בדירוג אשראי					
מזה: יתרת חוב רשומה של 30 ימים או יותר												
		במיליוני ש"ח										
7	2,130	546	-	546	546	-	-	103	68	45	649	עסקים גדולים
52	1,774	304	7	313	296	-	17	27	56	51	340	עסקים בינוניים
67	5,668	349	32	401	352	-	49	34	163	1,253	435	עסקים קטנים וזעירים
63	2,988	5	2	9	7	-	2	-	3	107	9	אנשים פרטיים - ללא דיור
672	18,190	590	43	674	582	19	73	22	50	1,222	696	הלוואות לדיור
861	30,750	1,794	84	1,943	1,783	19	141	186	340	2,678	2,129	סך-הכל ישראל
18	2,258	25	-	25	25	-	-	94	6	2	119	פעילות בחו"ל
879	33,008	1,819	84	1,968	1,808	19	141	280⁽²⁾	346	2,680	2,248⁽³⁾	סך-הכל ליום 30.9.21
464	27,024	7,437	5,770	14,197	11,290	123	2,784	1,247	1,415	77,672	15,444	סך-הכל ליום 31.12.20

(1) תקופת דחיית התשלומים הינה התקופה המצטברת של דחיות שניתנו לחוב מתחילת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, ואינה כוללת דחיות שלהן הלווה זכאי לפי כל דין.
 (2) מזה: חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית בסך 95 מיליוני ש"ח.
 (3) מזה: הלוואות בערבות מדינה בסך של כ-293 מיליון ש"ח אשר נמצאות בדחיית תשלומים.

אשראי בערבות מדינה

על רקע התפרצות נגיף הקורונה, החליטה המדינה על הקמת קרן הלוואות ייעודית שעיקרה סיוע לעסקים קטנים, בינוניים וגדולים שנקלעו לקשיי תזרים כתוצאה מהתפרצות הנגיף. תנאי הלוואות נקבעו על-ידי משרד האוצר והינם אחידים לכל סוגי הלוואות:

- ריבית: שנה ראשונה ריבית אפס (משולמת על-ידי המדינה לבנק), שנה שנייה ואילך, פריים+1.5%.
- תקופה: עד 10 שנים, כולל תקופת גרייס עד 12 חודשים.
- בנוסף, אושר דחיית תשלומי הלוואות לתקופה של עד שנה, בהלוואות שבהן הסתיימה תקופת הגרייס הראשונה ולא שולמו יותר מ-3 תשלומי קרן.
- ביטחונות לקוח: עד 5% מגובה הלוואה המאושרת.
- סכום הלוואה:
- במסלול הכללי: 40% מהמחזור השנתי של הלקוח או 20 מיליון ש"ח, הנמוך מביניהם.
- במסלול המוגבר: 40% מהמחזור השנתי של הלקוח או 20 מיליון ש"ח, הנמוך מביניהם.

עד כ-80% מהאשראי בערבות מדינה ניתן לעסקים קטנים וזעירים וכ-20% נוספים לעסקים בינוניים וגדולים. הסיכון באשראי זה מגודר על-ידי המדינה על-פי השיעורים הבאים: עד 85% באשראי ספציפי, ולא יותר מ-15% לכלל התיק במסלול הכללי, ועד 95% באשראי ספציפי ולא יותר מ-60% לכלל התיק במסלול המוגבר שהושק ביום 21 ביוני 2020. המסלול המוגבר כולל עסקים שנפגעו באופן משמעותי מהתפשטות הקורונה ואשר יציגו ירידה משמעותית במחזור ההכנסות שלהם בשנת 2020 בהשוואה לשנה קודמת, ושהינם ללא יכולת תזרימית עצמאית להתמודד עם הנזקים התזרימיים. לפרטים בדבר הבהרת הפיקוח על הבנקים בקשר עם הטיפול החשבונאי בדחיות תשלומים הניתנות להלוואות בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם משבר נגיף הקורונה, ראה [ביאור 10 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

לוח ד-2: פרטים בדבר יתרת החוב הרשומה של אשראי בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה

ליום	ליום	
31 בדצמבר	30 בספטמבר	
2020	2021	
במיליוני ש"ח		
4,366	4,286	עסקים קטנים וזעירים
995	844	עסקים בינוניים
306	234	עסקים גדולים
5,667	5,364	סך-הכל

לוח ד-3: מדדי סיכון אשראי

ליום	ליום	
31.12.20	30.09.21	
1.29%	1.03%	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת אשראי לציבור*
0.24%	0.21%	שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת אשראי לציבור*
2.00%	1.48%	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור*
1.75%	1.29%	שיעור יתרת הפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מיתרת אשראי לציבור**
155.18%	144.66%	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום
131.08%	119.87%	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור, מיתרת אשראי לציבור פגום בתוספת יתרת אשראי לציבור אשר נמצא בפיגור של 90 ימים או יותר*
2.55%	1.99%	שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור*
0.64%	(0.58%)	שיעור ההוצאה (הכנסה) להפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
0.09%	(0.10%)	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
4.28%	(6.60%)	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

* לפני נכוי הפרשות להפסדי אשראי.
** כולל הפרשה להפסדי אשראי בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים.

ניתוח איכות התיק

בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 נרשמה ירידה (שיפור) בכל מדדי סיכון האשראי לעומת סוף שנת 2020 להלן עיקרם:

- שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת אשראי לציבור.
 - שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת אשראי לציבור.
 - שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור.
 - שיעור יתרת הפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מיתרת אשראי לציבור.
 - שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור.
 - שיעור ההוצאה (הכנסה) הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור.
 - שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור (ריקברי) מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור.
- השיפור במדדי איכות התיק בתקופה זו הושפע במידה רבה מההתאוששות במשק ומצעדי התמיכה הממשלתיים כמו גם משיפור בהערכות השפעת המשבר בהתאם.

לגבי מדדים נוספים המתייחסים לסיכון תיק האשראי של אנשים פרטיים בלבד ראה [לוח ד-13: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל](#) להלן.

לוח ד-4: איכות האשראי של חשיפות אשראי

30 בספטמבר 2021				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
353,474	5,055	354,316	4,213	1 חובות, למעט אגרות-חוב
66,740	-	66,740	-	2 אגרות-חוב
210,719	719	210,760	678	3 חשיפות חוץ-מאזניות
630,933	5,774	631,816	4,891	4 סך-הכל

30 בספטמבר 2020*				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
312,320	6,185	313,579	4,926	1 חובות, למעט אגרות-חוב
65,785	-	65,785	-	2 אגרות-חוב
178,483	789	178,562	710	3 חשיפות חוץ-מאזניות
556,588	6,974	557,926	5,636	4 סך-הכל

31 בדצמבר 2020*				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
315,441	6,150	316,903	4,688	1 חובות, למעט אגרות-חוב
69,500	-	69,500	-	2 אגרות-חוב
187,777	781	187,889	669	3 חשיפות חוץ-מאזניות
572,718	6,931	574,292	5,357	4 סך-הכל

* הוצג מחדש.

לפרטים נוספים ראה טבלה 4-3: מידע נוסף על תנועה בחובות בעייתיים בגין אשראי לציבור ובהפרשה הפרטנית בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

2.2. חשיפות לסיכוני אשראי

לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק

ליום 30 בספטמבר 2021									
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾				
הפסדי אשראי לתקופה שהסתיימה ביום 30.09.2021 ⁽⁴⁾									
סך-הכל	דירוג ביצוע בעייתי ⁽⁵⁾ אשראי	סך-הכל	מזה: חובות ⁽²⁾	בעייתי ⁽⁶⁾	פגום	הכנסות מחיקות יתרת בגין הפסדי חשבונאות ההפרשה להפסדי אשראי	מחיקות נטו	יתרת	סך-הכל
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבור - מסחרי									
16	(28)	(28)	8	37	2,479	3,204	37	3,074	3,214
חקלאות									
701	-	(1)	850	921	1,279	1,832	922	906	1,834
כרייה וחציבה									
310	30	(18)	212	596	15,320	33,152	597	32,596	33,608
תעשייה									
677	(114)	(6)	434	668	39,239	90,373	668	89,010	90,549
בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾									
446	(75)	(202)	135	356	27,271	34,224	356	32,541	34,520
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן									
188	-	(6)	222	828	6,499	11,933	861	11,889	12,801
אספקת חשמל ומים									
789	(5)	(172)	273	871	25,931	39,949	872	38,301	40,255
מסחר									
267	11	(35)	173	1,070	9,788	11,647	1,089	10,326	11,677
בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל									
117	4	(29)	168	396	7,880	11,661	422	10,946	11,775
תחבורה ואחסנה									
139	(40)	(191)	149	160	3,474	6,909	160	6,648	6,942
מידע ותקשורת									
223	(2)	(20)	6	159	20,511	38,313	159	46,431	46,733
שירותים פיננסיים									
184	22	(21)	92	184	10,231	15,907	184	14,683	15,978
שירותים עסקיים אחרים									
67	2	(15)	39	72	6,509	8,927	72	8,499	9,003
שירותים ציבוריים וקהילתיים									
4,124	(195)	(744)	2,761	6,318	176,411	308,031	6,399	305,850	318,889
סך-הכל מסחרי ⁽⁸⁾									
520	-	(231)	-	608	109,428	116,295	608	113,677	116,295
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור									
622	(16)	(417)	657	733	33,874	52,486	733	49,438	52,493
אנשים פרטיים - אחר									
5,266	(211)	(1,392)	3,418	7,659	319,713	476,812	7,740	468,965	487,677
סך-הכל ציבור - פעילות בישראל									
-	-	-	-	-	146	1,066	-	2,084	2,084
בנקים בישראל ⁽⁹⁾									
-	-	-	-	-	827	830	-	45,075	45,075
ממשלת ישראל									
5,266	(211)	(1,392)	3,418	7,659	320,686	478,708	7,740	516,124	534,836 ⁽¹⁾
סך-הכל פעילות בישראל									

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני⁽³⁾, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 3,719; 1,219; 43,141; 320,686 ו-166,071 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-625 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-830 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה. כמו-כן כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-13,416 מיליוני ש"ח בגינו נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבויות חוק מכר.
- (8) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-49 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (9) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק (המשך)

ליום 30 בספטמבר 2021									
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי לתקופה שהסתיימה ביום 30.09.2021 (4)									
סך-הכל	דירוג ביצוע בעייתי (5) אשראי	סך-הכל	מזה: חובות (2)	בעייתי (6)	פגום	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי נטו אשראי	מחיקות חשבונאיות הפסדי אשראי	יתרת הפסדי אשראי	
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור - מסחרי									
356	356	-	356	227	-	(1)	-	1	חקלאות
1,088	1,062	25	618	66	25	(1)	-	2	כרייה וחציבה
4,376	3,734	551	3,344	2,148	551	(3)	(14)	32	תעשייה
8,221	6,938	877	8,220	6,347	877	(25)	(13)	246	בינוי ונדל"ן
780	772	8	403	153	8	-	-	6	אספקת חשמל ומים
3,083	2,718	196	3,037	2,400	196	1	(4)	25	מסחר
3,574	2,209	792	3,574	2,750	792	11	-	92	בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
945	793	96	614	497	96	(3)	(1)	30	תחבורה ואחסנה
1,984	1,964	20	1,753	1,176	20	-	(1)	13	מידע ותקשורת
8,935	8,866	68	3,589	2,549	68	4	(6)	20	שירותים פיננסיים
978	888	6	978	730	6	1	-	8	שירותים עסקיים אחרים
1,595	1,510	27	1,383	1,023	27	1	-	18	שירותים ציבוריים וקהילתיים
35,915	31,810	2,666	27,869	20,066	2,666	(15)	(39)	493	סך-הכל מסחרי (7)
528	496	29	528	512	29	-	-	7	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
182	178	2	182	56	2	2	-	3	אנשים פרטיים - אחר
36,625	32,484	2,697	28,579	20,634	2,697	(15)	(39)	503	סך-הכל ציבור - פעילות בחו"ל
28,193	28,191	-	16,745	16,015	-	-	-	1	בנקים בחו"ל (8)
18,970	18,814	-	1,222	1,194	-	-	-	4	ממשלות חו"ל
83,788 (1)	79,489	2,697	46,546	37,843	2,697	(15)	(39)	508	סך-הכל פעילות בחו"ל
618,624	595,613	10,437	525,254	358,529	10,356	(1,407)	(250)	5,774	סך-הכל בישראל ובחו"ל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 23,599; 37,841; 0; 6,365 ו-15,983 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-0 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (8) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2020										
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)					
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2020 (4)										
יזמת	מחיקות	הוצאות	פגום	בעייתיות (6)	מזה: חובות (2)	סך-הכל	דירוג ביצוע בעייתיות (6)	סך-הכל	סך-הכל	
הפרשה	חשבונאיות	(הכנסות)					אשראי (5)			
להפסדי	נטו	בגין הפסדי								
אשראי	אשראי	אשראי								
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בישראל										
ציבור - מסחרי										
18	(19)	(20)	18	46	2,288	3,029	47	2,887	3,041	חקלאות
701	(2)	164	933	970	1,377	1,642	972	678	1,650	כרייה וחציבה
358	14	43	331	810	14,112	31,498	826	30,904	32,186	תעשייה
568	(92)	(46)	480	744	29,937	75,372	744	73,583	75,580	בינוי ונדל"ן - בינוי (7)
569	(102)	65	178	994	23,052	29,195	1,009	27,119	29,529	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
195	4	46	264	902	5,162	8,821	950	9,024	10,028	אספקת חשמל ומים
966	126	282	456	1,296	25,148	38,162	1,305	35,866	38,483	מסחר
311	13	249	188	1,192	9,347	11,111	1,226	9,410	11,161	בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
149	27	28	85	459	6,595	9,855	501	8,992	9,995	תחבורה ואחסנה
289	(6)	(57)	238	290	3,734	6,589	290	6,258	6,670	מידע ותקשורת
239	8	49	6	186	20,359	35,011	186	41,398	41,714	שירותים פיננסיים
223	59	134	105	199	9,619	15,222	199	13,941	15,257	שירותים עסקיים אחרים
84	11	38	40	79	6,046	8,434	79	8,049	8,500	שירותים ציבוריים וקהילתיים
4,670	41	975	3,322	8,167	156,776	273,941	8,334	268,109	283,794	סך-הכל מסחרי (8)
752	5	314	1	627	98,956	106,659	627	103,585	106,659	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
1,023	209	447	740	808	33,838	54,901	808	50,568	54,909	אנשים פרטיים - אחר
6,445	255	1,736	4,063	9,602	289,570	435,501	9,769	422,262	445,362	סך-הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	188	1,110	-	2,833	2,833	בנקים בישראל (9)
-	-	-	-	-	954	954	-	51,398	51,398	ממשלת ישראל
6,445	255	1,736	4,063	9,602	290,712	437,565	9,769	476,493	(1) 499,593	סך-הכל פעילות בישראל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני (3), לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 290,712; 49,974; 368; 5,881 ו-152,658 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-621 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-478 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה. כמו-כן כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-11,819 מיליוני ש"ח בגינו נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבויות חוק מכר.
- (8) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-52 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (9) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-5: פירוט החשיפות לפי ענפי משק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2020									
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2020 (4)									
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי נטו אשראי	מחיקות חשבוניות ההפרשה להפסדי אשראי	יתרת הפסדי אשראי	פגום	בעייתני (6)	מזה: חובות (2)	סך-הכל	דירוג ביצוע בעייתני (6) אשראי (5)	סך-הכל	
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור - מסחר									
					240	330	-	330	330
					428	569	20	1,224	1,245
					1,532	2,750	623	3,162	3,955
					6,136	7,581	901	5,925	7,585
					166	378	9	771	782
					1,899	2,535	191	2,583	2,947
					455	3,549	455	2,479	3,549
					605	642	181	712	982
					904	1,318	27	1,714	1,816
					1,984	2,957	2	8,057	8,058
					561	714	-	613	714
					741	999	32	1,136	1,224
					17,867	24,322	2,441	28,706	33,187
					487	508	26	476	508
					49	215	2	209	215
					18,403	25,045	2,469	29,391	33,910
					11,233	11,949	-	26,320	26,320
					1,243	1,272	-	11,184	11,836
					30,879	38,266	2,469	66,895	72,066 (1)
					321,591	475,831	12,238	543,388	571,659

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 19,526; 30,879; 0; 9,009 ו-12,652 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-0 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (8) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

ד.2.א. חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

לוח ד-6: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים⁽¹⁾

ליום 31 בדצמבר 2020			ליום 30 בספטמבר 2021			
סיכון אשראי נוכחי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	סיכון אשראי נוכחי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח						
דירוג אשראי חיצוני⁽⁵⁾						
4,209	2,026	2,183	4,818	1,886	2,932	AA- עד AAA
17,065	1,924	15,141	13,853	2,396	11,457	A- עד A+
849	84	765	628	105	523	BBB- עד BBB+
23	19	4	20	16	4	BB- עד B+
-	-	-	-	-	-	פחות מ-B
202	43	159	205	58	147	ללא דירוג
22,348	4,096	18,252	19,524	4,461	15,063	סך-הכל חשיפות האשראי הנוכחיות למוסדות פיננסיים זרים*
-	-	-	-	-	-	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾
-	-	-	-	-	-	מזה: יתרת חובות פגומים
-	-	-	-	-	-	יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני
22,348	4,096	18,252	19,524	4,461	15,063	סך-הכל חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים לאחר ניכוי יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני
5	-	5	8	1	7	יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי

* היתרות כוללות חשיפה של קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים במדינות הבאות:
 ספרד - סך חשיפה של כ-213 מיליון ש"ח, מזה סך של 192 מיליון ש"ח בדירוג A-, סך של 8 מיליון ש"ח בדירוג BBB+ וסך של 13 מיליון ש"ח בדירוג BBB- (סך חשיפה בסוף שנת 2020 הייתה כ-73 מיליון ש"ח, מזה סך של 42 מיליון ש"ח בדירוג A-, סך של 12 מיליון ש"ח בדירוג BBB+ וסך של 19 מיליון ש"ח בדירוג BBB-).
 איטליה - סך חשיפה של כ-106 מיליון ש"ח, מזה סך של 103 מיליון ש"ח בדירוג BBB- והיתרה בסך של 2 מיליון ש"ח בדירוג BB (סך החשיפה בסוף שנת 2020 הייתה כ-16 מיליון ש"ח, מזה סך של 15 מיליון ש"ח בדירוג BBB- והיתרה בסך של 1 מיליון ש"ח בדירוג BB).
 אירלנד - סך חשיפה של 1 מיליון ש"ח ללא דירוג (סך החשיפה בסוף שנת 2020 הייתה כ-1 מיליון ש"ח ללא דירוג).
 ביוון ובפורטוגל אין חשיפה למוסדות פיננסיים.

- (1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים/דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים שבשליטת הגופים הללו. אך איננה כוללת חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים שיש להם ערבות ממשלתית.
- (2) פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.
- (3) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי. אינו כולל סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חוב של לווה.
- (4) סיכון אשראי שהינו פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.
- (5) לפי הדירוג הנמוך מבין דירוגי האשראי במטבע-חוץ לטווח ארוך שניתן על-ידי אחת מחברות הדירוג העיקריות S&P-Fitch, Moody's.

החשיפה של קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים הסתכמה ביום 30 בספטמבר 2021 בכ-19.5 מיליארד ש"ח, ירידה של כ-2.8 מיליארד ש"ח בהשוואה לכ-22.3 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2020. ירידה זו נבעה מקיטון בחשיפה המאזנית בסך כ-3.2 מיליארד ש"ח בעיקר כתוצאה מירידה באחזקות הבנק באגרות-חוב של מוסדות פיננסיים זרים, ומעלייה בחשיפה החוץ-מאזנית בסך כ-0.4 מיליארד ש"ח. כ-95.6% מהחשיפה למוסדות פיננסיים זרים היא מול מוסדות פיננסיים בעלי דירוג A- ומעלה.

החשיפה למוסדות פיננסיים זרים של קבוצת הבנק נחלקת ל-79.4% בבנקים וחברות אחזקה בנקאיות, 19.6% בחברות ביטוח ו-1% מוסד פיננסי אחר. עיקר החשיפה של קבוצת הבנק הינה למוסדות פיננסיים זרים הפועלים במדינות מערב אירופה (66.8%), ובארצות-הברית (24.8%).

הבנק מוסיף לקיים ניטור תכופ ושוטף אחר ההשלכות השליליות של מגפת הקורונה על הכלכלה העולמית ועל התוצאות הכספיות של המוסדות הפיננסיים בעולם, ובמידת הצורך פועל לצמצום מכלול הסיכונים הרלוונטיים ובכללם סיכון האשראי וסיכון הסליקה.

נתוני "בנקים וממשלות בחו"ל" בגילוי על סיכון אשראי לפי ענפי משק, בפרק סקירת הסיכונים וב"דוח על הסיכונים" - (להלן: הגילוי לפי ענפי משק), כולל את החשיפות בגין בנקים בחו"ל ולא כולל מוסדות פיננסיים אחרים אשר מוצגים בעיקר בענף שירותים פיננסיים. בנוסף, בענף זה נכללים בנקים מרכזיים בעוד שהטבלה לעיל אינה כוללת חשיפה בגין בנקים מרכזיים.

בגילוי לפי ענפי משק "סיכון האשראי הכולל" מכיל יתרות מאזניות וחוץ-מאזניות בגין נגזרים בעוד שהטבלה לעיל כוללת רק יתרות מאזניות בגין נגזרים. כמו-כן, סך "חובות וסיכון אשראי חוץ-מאזני" בגילוי לפי ענפי משק כולל אשראי לציבור ופיקדונות בבנקים אך אינו כולל אגרות-חוב וניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר הכוללים בטבלה לעיל. אשראי מאזני וחוץ-מאזני בגין נגזרים אינו נכלל בסך "חובות וסיכון אשראי חוץ-מאזני". לעומת זאת, הטבלה לעיל כוללת יתרות מאזניות בגין נגזרים.

ד.3. מידע נוסף על חשיפות לסיכוני אשראי

ד.3.א. בינוי ונדל"ן

לוח ד-7: פילוח סיכון האשראי של קבוצת הבנק בענפי הבינוי והנדל"ן, בהתאם לתחומי הפעילות העיקריים

השינוי	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	יתרה ליום 30 ביוני 2021	יתרה ליום 30 בספטמבר 2021					
			סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני ערביות	סיכון אשראי מסגרות לא מנוצלות	סיכון אשראי מאזני הלוואות
31.12.2020	30.06.2021							
במיליוני ש"ח								
18.4%	5.4%	6,435	7,224	7,616	410	2,283	4,923	בנייה למסחר ושירותים
7.8%	(13.9%)	449	562	484	26	67	391	בנייה לתעשייה
18.9%	5.1%	50,213	56,813	59,705	*15,712	19,781	24,212	בנייה לדירור
15.4%	8.6%	32,159	34,188	37,124	1,231	6,151	29,742	נכסים מניבים
21.0%	5.6%	23,438	26,852	28,361	5,345	9,273	13,743	אחר
18.3%	6.1%	112,694	125,639	133,290	22,724	37,555	73,011	סך-הכל ענפי הבינוי והנדל"ן

* כולל סיכון אשראי בסך של כ-3,114 מיליוני ש"ח בגינו נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות (ליום 30.06.21: 2,460 מיליוני ש"ח וליום 31.12.20: 3,098 מיליוני ש"ח).

הפעילות בענף הבינוי והנדל"ן התאפיינה בגידול משמעותי בשנה האחרונה, המוצא את ביטויו בין היתר בשיא ברמת הביקושים לדירות ובעלייה משמעותית במחירי הדירור וכן בגידול של כ-80% במדד הנדל"ן בבורסה (12 חודשים אחרונים), עד כה לא ניכרת פגיעה בענפי הבינוי והנדל"ן בעקבות משבר הקורונה. ניכרת רמה גבוהה של ביקושים בתחום הנדל"ן למגורים המתבטאת, בעליית מחירי הדירות ובהיקפי העסקות וכתוצאה מכך גדל הביקוש לאשראי בענף זה. הבנק אינו מזהה בשלב זה פגיעה משמעותית בעקבות המשבר אצל הלווים בענפי הנדל"ן המסחרי והנדל"ן למשרדים עם זאת, להערכת הבנק ייתכן וטרם התבררו במלואן השפעות המשבר על הביקוש למסחר ומשרדים בטווח הארוך.

על פי נתוני הלמ"ס חל גידול של כ-19% במכירת דירות חדשות בשנת 2020 לעומת שנת 2019, ובשמונת החודשים הראשונים של שנת 2021 רמת העסקות עלתה ב-33% לעומת התקופה המקבילה ב-2020. נתוני הלמ"ס למחצית הראשונה של 2021 הצביעו על התחלות בנייה בקצב נמוך וגם מלאי הדירות שבנייתן הסתיימה הוסיף לרדת.

בנוסף, קיימות אינדיקציות התומכות בהמשך גידול ברמת הביקושים: תחזיות לגידול דמוגרפי הגבוה מקצב התחלות בנייה, סביבת ריבית נמוכה במשק, גידול בהכנסת משקי בית ומתעשרי הייטק חדשים.

על פי נתוני הלמ"ס חלה עליית מחירים של כ-4% בשנת 2020, ועלייה של כ-6.2% בשבעת החודשים ראשונים של שנת 2021. נציין כי במהלך שנת 2021 נסגרו מרכזי מקרקעין של רשות מקרקעי ישראל במחירי שיא באזורים שונים בארץ, המגלמים ציפייה לעליית מחירים נוספת. על רקע הגידול בפעילות הענף, חל גידול בביקושים לאשראי עסקי בענף הבינוי והנדל"ן. סך האשראי לענף הבינוי והנדל"ן גדל בכ-13% במערכת הבנקאית בשנת 2020, וכ-10% נוספים במחצית הראשונה של 2021. כמו-כן, ניכר גידול והתרחבות משמעותיים של חברות מימון חוץ בנקאי לענף הנדל"ן בשנה האחרונה. על רקע הצמיחה והגידול בביקושים לענף הנדל"ן ומדיניות הממשלה להרחבת היצע הקרקעות והיצע הדירות בשנים הקרובות, הבנק הגדיל את פעילות המימון לענפי הנדל"ן ופרויקטי הנדל"ן, תוך התאמות והקלות מסוימות. כתוצאה מכך נרשמה צמיחה בתיק האשראי בענף הבינוי והנדל"ן, תוך עלייה מתונה בשיעורי המימון במקביל לשחיקה מסוימת של מרווחי האשראי, אך הבנק פועל בהתאם למסגרת ניהול סיכון האשראי ותוך בחינה של רווחיות מתואמת סיכון.

ליום 30 בספטמבר 2021 סיכון האשראי הכולל בענפי הבינוי והנדל"ן הסתכם בכ-133 מיליארד ש"ח. סך סיכון האשראי לציבור בענפי הבינוי והנדל"ן עלה בתשעת החודשים של שנת 2021 בכ-18% ובכ-6% ברבעון השלישי, העלייה ניכרת במרבית הסגמנטים.

תיק הבינוי לדירור מהווה כ-45% מחשיפת הבנק לענף הבינוי והנדל"ן וכולל מימון קרקעות למגורים וליווי פרויקטי בנייה למגורים ברחבי הארץ. הבנק מממן הקמת מבנים למסחר, שירותים ותעשייה וכן נכסים מניבים להשכרה בתחומי הדירור, המשרדים, המסחר והתעשייה, זאת בהיקף של כ-34% מסך התיק. בנוסף מממן הבנק עבודות הקמת פרויקטי תשתית, קבלנות ועבודות בנייה מיוחדות. תחום זה מהווה כ-21% מהתיק.

לוח ד-8: ניתוח איכות האשראי של קבוצת הבנק בענפי הבינוי והנדל"ן

השינוי		ליום	יתרה ליום	יתרה ליום	יתרה ליום
31.12.20	30.06.21	31 בדצמבר 2020	30 ביוני 2021	30 בספטמבר 2021	במיליוני ש"ח
סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי					
20.5%	6.6%	106,627	120,580	128,503	סיכון אשראי שאינו בעייתי
סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי					
(51.7%)	33.0%	1,768	642	854	בעייתי שאינו פגום
17.4%	(4.7%)	889	1,096	1,044	פגום
(15.3%)	(13.0%)	3,410	3,321	2,889	שאינו בעייתי
(21.1%)	(5.4%)	6,067	5,059	4,787	סך הכל סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי
18.3%	6.1%	112,694	125,639	133,290	סך-הכל

סך סיכון האשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי ירד ברבעון השלישי בכ-5% ובכ-21% בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021. עיקר הירידה ברבעון השלישי הינה בגין אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי ואינו בעייתי (כ-13%) ובתשעת החודשים הראשונים של השנה הנה בגין אשראי בעייתי שאינו פגום (כ-52%). משקל סיכון האשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי ירד מ-5.4% בדצמבר 2020 ל-4.0% ביוני 2021 ול-3.6% בספטמבר 2021.

כימות ומדידת הסיכון

הבנק מבצע באופן שוטף מעקב אחר התפתחות האשראי לענפי הבינוי והנדל"ן ונוקט באמצעים שונים לניהול הסיכון. סיכונים אשראי לנדל"ן נבחנים באופן פרטני על-פי המדיניות והיעדים שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי לענפי הבינוי והנדל"ן בבנק.

הבנק מנהל ומגדר את הסיכון בין השאר על-ידי מגבלות בסגמנטים שונים כפי שנקבעו במסגרת דיוני המדיניות בהנהלה ובדירקטוריון בריכוז והובלת החטיבה לניהול סיכונים. במסגרת המגבלות ישנה התייחסות, בין היתר, לשיעורי LTV, מצב הנכס, איכות ושווי הביטחונות המגבים, היקף החוב הבעייתי ותקופת האשראי. ניטור המדדים מתבצע גם בהשוואה לנתונים המתפרסמים ביחס לכלל המערכת הבנקאית.

הבנק עוקב אחר התנאים והשינויים המקרו-כלכליים בכלל ובסביבה העסקית בענף בפרט. הוגדרו אירועים בגינם נדרשת בחינה מחודשת של המדיניות כגון עלייה חדה בריבית המשתנה, בשיעור האינפלציה, עלייה ברמת האבטלה במשק ושינוי מהותי במחירי הדיוור. הבנק עושה שימוש במודל סטטיסטי המודד את ההסתברות לכשל ואת ההפסד החזוי בתיק. בנוסף, במסגרת בחינת תרחישי קיצון נבחנת השפעה גם על האשראי לבינוי ונדל"ן. תהליך החיתום לאשראי חדש בענף נעשה תוך שימוש במדיניות אשראי סדורה לסוגי המימון השונים בענף כדוגמת מימון קרקעות, מימון בנייה למגורים, מימון בנייה והנבה של נכסים מניבים. המדיניות כוללת קריטריונים איכותיים וכמותיים כגון שיעור הון עצמי, LTV מקסימלי, יחס כיסוי מינימלי ורגישות לירידת מחירי קריטריונים אלו מותאמים לסוג הנכס הממומן ומגדרים את תיאבון הסיכון בענף. חיתום אשראי חדש נעשה תוך קביעת רווחיות מתואמת סיכון.

הבנק הביא לידי ביטוי בחישובי ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי שינויים ומגמות באיכות התיק. ברבעון זה בוצעו התאמות לאור הגידול המהיר באשראי בענף ובגין עלייה באשראי בשיעור מינוף גבוה או ללא ביטחון נדל"ן בישראל.

ביום 7 בינואר 2021 פרסם בנק ישראל התאמות נוספות לנוהל בנקאי תקין 250 (הוראת שעה לצורך התמודדות עם משבר הקורונה) - במסגרתו ניתנה התייחסות גם לנוהל בנקאי תקין 315 - מגבלת חבות ענפית. במסגרת העדכון, הוגדר כי מגבלת האשראי לענף בינוי ונדל"ן בניכוי חבובות לתשתיות לאומיות תעלה משיעור של 20% ל-22% מסך-כל חבובות הציבור ומגבלת האשראי לענף בינוי ונדל"ן תעלה משיעור של 24% ל-26% מסך-כל חבובות הציבור. תוקף ההקלה הוארך עד תום 24 חודשים מיום 31 בדצמבר 2025, ובלבד שהשיעור לא יעלה על השיעור ביום 31 בדצמבר 2025 או שיעור המגבלה הענפית כקבוע בנוהל בנקאי תקין 315, הגבוה מביניהם. הבנק מנהל באופן שוטף את חבות האשראי לענף בינוי ונדל"ן. כחלק מניהול העמידה במגבלה והסיכון הכולל בענף, במהלך הרבעון השלישי של שנת 2021 הרחיב הבנק את היקף הביטוח שנרכש מחברות ביטוח זרות לתיק ערבויות חוק המכר ועשוי לנקוט בצעדים נוספים בעתיד להמשך ניהול המגבלה.

ד.3.ב. סיכון אשראי בגין חשיפות ללווים ולקבוצות לוויים

לוח ד-9: יתרות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללוויים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק

30 בספטמבר 2021			
מספר לוויים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
ענף משק			
2	948	3,579	4,527
1	1,106	1,208	2,314
9	8,519	10,857	19,376
4	2,731	3,998	6,729
1	595	796	1,391
1	685	1,239	1,924
1	1,147	265	1,412
1	161	1,304	1,465
20	15,892	23,246	39,138
סך-הכל			
תעשייה			
אספקת חשמל ומים			
שירותים פיננסיים			
בינוי ונדל"ן - בינוי			
מידע ותקשורת			
בינוי ונדל"ן - הנדסה אזרחית			
מים, שירותי ביוג, טיפול באשפה ובפסולת ושירותי טיהור			
בתי מלון שירותי הארחה ואוכל			
סך-הכל			
31 בדצמבר 2020			
מספר לוויים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
ענף משק			
2	1,078	3,496	4,574
1	748	1,029	1,777
8	9,389	8,113	17,502
2	902	2,058	2,960
1	729	489	1,218
1	919	470	1,389
1	337	1,588	1,925
16	14,102	17,243	31,345
סך-הכל			
תעשייה			
אספקת חשמל ומים			
שירותים פיננסיים			
בינוי ונדל"ן - בינוי			
מסחר בכלי רכב			
מידע ותקשורת			
בינוי ונדל"ן - הנדסה אזרחית			
סך-הכל			

סיכון אשראי בגין חשיפות לקבוצות לוויים

נכון ליום 30 בספטמבר 2021 לא קיימת קבוצת לוויים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בדבר "מגבלות על חבות של לוואי ושל קבוצת לוויים" (להלן: הוראה 313), עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי (כהגדרתו בהוראה 313). הבנק מקיים תהליכי מעקב ובקרה כדי לבדוק עמידה במגבלות הוראה 313 לעניין חשיפה לחבות קבוצות לוויים. נכון למועד הדוח הבנק אינו חורג מהמגבלות.

ד.3.ג. סיכונים בתיק הלוואות לדיור

לוח ד-10: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק

סך-הכל	מגזר מטבע-חוץ		מגזר צמוד מדד				מגזר לא-צמוד					
	ריבית משתנה		ריבית משתנה		ריבית קבועה		ריבית משתנה		ריבית קבועה			
	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב-%		
10.5%	109,989	0.1%	162	24.9%	27,358	12.5%	13,746	39.3%	43,246	23.2%	25,477	30.09.21
10.8%	99,495	0.2%	200	25.7%	25,573	13.7%	13,619	38.8%	38,623	21.6%	21,480	31.12.20
10.2%	89,777	0.3%	266	26.5%	23,834	15.4%	13,811	38.5%	34,565	19.3%	17,301	31.12.19

לפרטים בדבר הוראות הפיקוח על הבנקים על עדכון מגבלת הלוואות לדיור בריבית הפריים, ראה [ביאור 16 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

כימות ומדידת הסיכון - תיק אשראי לדיור

הבנק מבצע באופן שוטף מעקב אחר התפתחות תיק האשראי לדיור ונוקט באמצעים שונים לניהול הסיכון. סיכוני אשראי לדיור נבחנים באופן פרטני על-פי המדיניות והיעדים שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר באשראי לדיור, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי לדיור בבנק.

הבנק מנהל ומגדר את הסיכון בין השאר על-ידי מגבלות בסגמנטים שונים כפי שנקבעו במסגרת דיוני המדיניות בהנהלה ובדירקטוריון בריכוז והובלת החטיבה לניהול סיכונים. במסגרת המגבלות ישנה התייחסות לשיעורי LTV, כושר החזר, התפלגות מוצרי אשראי בתיק, היקף החוב הבעייתי, תקופת הלוואה, פריסה גיאוגרפית, שיעור הפיגורים וכדומה. ניטור המדדים מתבצע גם בהשוואה לנתונים בכלל המערכת הבנקאית.

הבנק עוקב אחר התנאים והשינויים המאקרו-כלכליים בכלל ובסביבה העסקית בענף פרט. הוגדרו אירועים בגינם נדרשת בחינה מחודשת של המדיניות כגון עלייה חדה בריבית המשתנה, בשיעור האינפלציה, עלייה ברמת האבטלה במשק ושינוי מהותי במחירי הדיור.

דיווח הנתונים נעשה ברמה חודשית במסגרת פורום סיכון חטיבתי בראשות מנהלת החטיבה הקמעונאית וברמה רבעונית במסגרת הדיווח על התפתחות תיק האשראי וסיכון האשראי בהנהלה ובדירקטוריון.

הבנק עושה שימוש במודל סטטיסטי המודד את ההסתברות לכשל ואת ההפסד החזוי בתיק המשכנתאות. בנוסף, במסגרת בחינת תרחישי קיצון נבחנת השפעה גם על תיק המשכנתאות. כמו-כן, קיימים הסדרי ביטוח - ביטוח חיים וביטוח מבנה.

לוח ד-11: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק - שיעור מסך הביצועים החדשים

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום					
30.09.20	31.12.20	31.03.21	30.06.21	30.09.21	
מאפיינים					
43.3%	41.3%	41.5%	41.8%	40.0%	שיעור מימון מעל 60%
0.0%	0.3%	0.1%	0.1%	0.1%	שיעור החזר מהכנסה מעל 40% (לרכישה ובהחזר חודשי)
58.4%	59.3%	58.6%	59.8%	60.4%	שיעור בריבית משתנה
5.1%	5.3%	5.2%	3.8%	4.5%	שיעור ההלוואות לכל מטרה
6.9%	9.6%	10.6%	9.3%	11.1%	שיעור הלוואות למטרת השקעה מסך רכישת דירות
8.1%	8.1%	8.0%	8.1%	8.1%	קרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67 (ללא השקעה)
24.6	24.6	24.5	24.5	24.6	תקופת פירעון מקורית ממוצעת לרכישה בשנים (ללא גישור)

נמשכת מגמת העלייה ביתרות ההלוואות לדיור.

במדדי איכות התיק נרשמה עלייה (החמרה) במדדים הבאים:

- שיעור ההלוואות למטרת השקעה מסך רכישת דירות
- שיעור ביצועי הלוואות לכל מטרה
- שיעור ביצועי הלוואות בריבית משתנה
- יציבות נרשמה במדדים הבאים:
- שיעור החזר מהכנסה מעל 40%
- תקופת הפירעון הממוצעת לרכישה
- שיעור הקרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67 (עלייה קלה)

ירידה נרשמה במדד שיעור ביצועי האשראי בשיעור מימון מעל 60.

למרות הגידול בשיעור הביצועים החדשים בהלוואות לכל מטרה ובהלוואות למטרת השקעה, להערכת הבנק אין שינוי מהותי באיכות הביצועים, בהינתן הירידה בביצועים בשיעור מימון מעל 60% ושמירה על שיעור ביצועים אפסי בשיעור החזר מהכנסה מעל 40%.

ד.3.ד. אשראי לאנשים פרטיים (ללא דיור)

לוח ד-12: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל

השינוי	יתרה ליום		באחוזים	
	31.12.20	30.09.21		
	במיליוני ש"ח			
מאזני				
9.24%	222	2,402	2,624	עו"ש חובה
(1.48%)	(353)	23,873	23,520	הלוואות ⁽¹⁾
(29.03%)	(18)	62	44	מזה: הלוואות בולט ובלון
4.56%	143	3,139	3,282	אשראי לרכישת כלי רכב ⁽²⁾
0.74%	33	4,470	4,503	חייבים בגין פעילות בכרטיסי אשראי
0.13%	45	33,884	33,929	סך-הכל סיכון אשראי מאזני
חוץ-מאזני				
(11.73%)	(2,491)	21,229	18,738	סיכון אשראי חוץ-מאזני
(4.44%)	(2,446)	55,113	52,667	סך-הכל סיכון אשראי כולל

(1) אינו כולל הלוואות לרכישת כלי רכב.
 (2) כולל הלוואות שניתנו למטרת רכישת כלי רכב ובשעבוד כלי רכב.

לוח ד-13: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל

שיעור מסך-הכל סיכון אשראי מאזני ליום	השינוי	יתרה ליום		
		31.12.20	30.09.21	
31.12.20	30.09.21	31.12.20	30.09.21	
במיליוני ש"ח				
2.4%	2.2%	(9.3%)	808	733
2.2%	1.9%	(11.2%)	740	657
0.1%	0.1%	(4.4%)	45	43
0.6%	0.1% ⁽¹⁾	(110.2%) ⁽¹⁾	209	(16)
3.0%	1.8%	(39.2%)	1,023	622

(1) מחושב על בסיס שנתי.

בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 ובעיקר ברבעון הראשון ירדה יתרת ההלוואות לאנשים פרטיים בישראל כולל אשראי לרכישת כלי רכב בשיעור של כ-0.8%. ברבעון השלישי גדל האשראי ב-1.0%. סך סיכון האשראי המאזני גדל בתשעת החודשים של שנת 2021 בכ-0.1%. בסיכון האשראי החוץ-מאזני חלה ירידה הנובעת בעיקר מירידה במסגרות כרטיסי אשראי שלא נוצלו באחריות הבנק, עקב הערכות הבנק ליישום החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל. לפרטים נוספים ראה [ביאור 16 בתמצית הדוחות הכספיים](#). בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 ממשיכה מגמת הירידה ביתרת החובות בפיגור מעל 90 יום בשיעור של 4.4%. ביתרת סיכון האשראי הבעייתית נרשמה ירידה של 9.3%, וכן נרשמה ירידה בשיעור מסך סיכון האשראי המאזני. במחיקות החשבונאיות נטו לתקופה נרשמה הכנסה בסך של כ-16 מיליון ש"ח בהשוואה להוצאה בסך של כ-209 מיליון ש"ח, בשנת 2020. בנוסף נרשמה ירידה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי של 39.2%. השיפור במדדים בתשעת החודשים של שנת 2021 הושפע במידה רבה מהתאוששות במשק ומצעדי התמיכה הממשלתיים וכן משיפור בפרמטרים של לווים רבים.

למידע נוסף בנושא סיכון אשראי לאנשים פרטיים פרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 30 בספטמבר 2021.

ד.3.ה. מימון ממונף

מימון ממונף מנוהל ומוגדר בבנק בהתאם להוראות בנק ישראל, ובפרט הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 (ניהול סיכון אשראי), הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 323 (מגבלות על מימון עסקות הוניות) וכן הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 327 (ניהול הלוואות ממונפות). מימון ממונף כולל בתוכו בין היתר, עסקות הוניות (עסקה למטרת רכישת זכות הונת בתאגיד אחר, רכישה של כלל הנכסים או חלק משמעותי מהנכסים בתאגיד אחר, רכישה עצמית של הון עצמי מונפק, חלוקת הון - תשלום דיבידנד או עסקה אחרת שמטרתה להגדיל את הערך לבעלי המניות - כמוגדר בהוראת ניהול בנקאי תקין 323), מימון ללווים בסגמנטים השונים של ענפי המשק שהוגדרו, המאופייני בערכים חריגים של פרמטרים מסוימים ביחס לנורמות המקובלות בענפי המשק השונים כגון: שיעור מימון גבוה וחורג מהמדיניות הענפית ומימון חוב נחות (Mezzanine). הבנק מעמיד מעת לעת מימון ממונף ללקוחותיו. קיימת מגבלה פנימית למימון ממונף ביחס להון רוברד 1 של הבנק. התפתחות המימון הממונף והעמידה במגבלה שנקבעה מדווחים אחת לרבעון להנהלת הבנק ולדירקטוריון לצורך מעקב אחר הסיכונים הגלומים במימון מסוג זה. להלן נתונים אודות סיכויי האשראי בגין מימון ממונף. הגילוי מתמקד בחשיפות בגין לווים ממונפים/עסקות ממונפות בהם יתרת האשראי עולה על סך של 0.5% מהון רוברד 1.

לוח ד-14: חשיפות הבנק למימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה

ליום 30 בספטמבר 2021			
מספר לזווים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
1	793	244	1,037
בינוי ונדל"ן - בינוי			
1	342	59	401
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן			
1	124	116	240
בתי מלון שירותי הארחה ואוכל			
-	-	-	-
כרייה וחציבה			
1	250	-	250
מסחר			
1	637	-	637
שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח			
1	422	-	422
תעשייה			
-	-	-	-
שירותים עסקיים אחרים			
6	2,568	419	2,987
סך-הכל			

ענף המשק של הלווה

ליום 31 בדצמבר 2020			
מספר לזווים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
3	586	954	1,540
בינוי ונדל"ן - בינוי			
2	608	-	608
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן			
2	240	-	240
כרייה וחציבה*			
1	425	-	425
תעשייה			
1	87	171	258
שירותים עסקיים אחרים			
9	1,946	1,125	3,071
סך-הכל			

ענף המשק של הלווה

* בניכוי מחיקה והפרשה פרטנית להפסדי אשראי בסך של כ-747 מיליון ש"ח.

ד.4. הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית

לוח ד-15: טבלת הפחתת סיכון אשראי

30 בספטמבר 2021									
מובטחים							לא מובטחים		
מזה: על-ידי נגזרי אשראי	מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות	מזה: על-ידי ביטחון		מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל
יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל
במיליוני ש"ח									
-	-	3,987	4,299	6,011	13,962	9,998	18,261	335,213	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	66,740	2 אגרות-חוב
-	-	3,987	4,299	6,011	13,962	9,998	18,261	401,953	3 סך-הכל
-	-	-	-	4	23	4	23	2,358	4 מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר
*30 בספטמבר 2020									
מובטחים							לא מובטחים		
מזה: על-ידי נגזרי אשראי	מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות	מזה: על-ידי ביטחון		מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל
יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל
במיליוני ש"ח									
-	-	2,128	2,532	4,632	12,547	6,760	15,079	297,241	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	65,785	2 אגרות-חוב
-	-	2,128	2,532	4,632	12,547	6,760	15,079	363,026	3 סך-הכל
-	-	-	-	4	12	4	12	3,347	4 מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר
*31 בדצמבר 2020									
מובטחים							לא מובטחים		
מזה: על-ידי נגזרי אשראי	מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות	מזה: על-ידי ביטחון		מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל
יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל
במיליוני ש"ח									
-	-	2,833	3,884	5,018	13,717	7,851	17,601	297,840	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	69,500	2 אגרות-חוב
-	-	2,833	3,884	5,018	13,717	7,851	17,601	367,340	3 סך-הכל
-	-	-	-	7	19	7	19	3,338	4 מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר

* הוצג מחדש.

לוח ד-16: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון⁽¹⁾⁽²⁾

30 בספטמבר 2021										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר ⁽³⁾	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח										
226,549	-	31	230	-	-	-	-	251	226,037	1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
6,704	-	-	-	-	-	47	-	4,903	1,754	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
14,170	-	-	42	-	-	36	-	14,092	-	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
128,260	-	320	120,637	-	-	3,108	-	4,195	-	5 תאגידים
50,044	-	-	-	50,044	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
9,634	-	-	-	9,634	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
110,098	-	-	3,861	18,717	23,902	32,421	31,197	-	-	8 בביטחון נכס מגורים
89,330	-	-	89,330	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
2,092	-	1,047	1,045	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
16,872	1,545	1,061	11,219	-	-	-	-	-	3,047	11 נכסים אחרים*
3,643	-	639	3,004	-	-	-	-	-	-	11א *מזה: בגין מניות
653,753	1,545	2,459	226,364	78,395	23,902	35,612	31,197	23,441	230,838	12 סך-הכל

- (1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחופ-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.
- (2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.
- (3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלוחת הבנק בתורכיה משוקללים בשיעור שקלול של 300% החל מיום 1 בינואר 2020 ובשיעור שקלול של 600% החל מיום 1 בינואר 2021. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

לוח ד-16: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון⁽¹⁾⁽²⁾ (המשך)

30 בספטמבר 2020										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר ⁽³⁾	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח										
167,811	-	64	254	-	-	20	-	7,002	160,471	1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
5,737	-	-	-	-	-	3,510	-	348	1,879	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
18,204	-	1	52	-	-	3,436	-	14,715	-	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4 חברות ניירות-ערך
111,857	-	82	103,183	-	-	2,978	-	5,614	-	5 תאגידים
50,199	-	-	-	50,199	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
10,313	-	-	-	10,313	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
97,186	-	-	3,687	20,665	15,666	27,955	29,213	-	-	8 בביטחון נכס מגורים
67,617	-	-	67,617	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
3,015	-	1,760	1,255	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
13,471	859	948	8,599	-	-	-	-	-	3,065	11 נכסים אחרים*
2,048	-	656	1,392	-	-	-	-	-	-	11א *מזה: בגין מניות
545,411	859	2,855	184,647	81,177	15,666	37,899	29,213	27,680	165,415	12 סך-הכל

(1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוז-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.

(2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלוחת הבנק בתורכיה משוקללים בשיעור שקלול של 300% החל מיום 1 בינואר 2020 ובשיעור שקלול של 600% החל מיום 1 בינואר 2021. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

לוח ד-16: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון⁽¹⁾ (המשך)⁽²⁾

31 בדצמבר 2020										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר ⁽³⁾	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח										
188,802	-	46	340	-	-	-	-	8,164	180,252	1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
5,739	-	-	-	-	-	3,580	-	285	1,874	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
13,344	-	-	44	-	-	3,220	-	10,080	-	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
115,199	-	77	107,616	-	-	2,490	-	5,016	-	5 תאגידים
50,116	-	-	-	50,116	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
9,862	-	-	-	9,862	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
99,646	-	-	3,770	20,286	17,358	28,812	29,420	-	-	8 בביטחון נכס מגורים
71,166	-	-	71,166	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
3,053	-	1,874	1,179	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
13,639	763	857	8,962	-	-	-	-	-	3,057	11 נכסים אחרים*
2,385	-	571	1,814	-	-	-	-	-	-	11א *מזה: בגין מניות
570,566	763	2,854	193,077	80,264	17,358	38,102	29,420	23,545	185,183	12 סך-הכל

- (1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוב-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.
- (2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.
- (3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלוחת הבנק בתורכיה משוקללים בשיעור שקלול של 300% החל מיום 1 בינואר 2020 ובשיעור שקלול של 600% החל מיום 1 בינואר 2021. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

ה. סיכוני אשראי של צד נגדי

סיכון הצד הנגדי מוגדר בבנק בהתאם להגדרה המופיעה בנוהל בנקאי תקין 203 כסיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים. הסיכון הינו שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. ערך השוק של העסקה יכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים לעסקה, ערך השוק אינו ודאי ועשוי להשתנות לאורך זמן ובהתאם לתנועות בגורמי סיכון השוק העומדים בבסיסו. לפרטים בדבר השפעת התפשטות וירוס הקורונה ראה [פרק ב.5.](#) לעיל [ופרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון וההנהלה.](#)

לוח ה-1: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי לפי גישה פיקוחית

30 בספטמבר 2020				30 בספטמבר 2021				
RWA	EAD לאחר CRM	חשיפה פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	RWA	EAD לאחר CRM	חשיפה פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	
במיליוני ש"ח								
5,103	8,029	6,587	2,795	6,925	10,958	10,028	3,786	1 שיטת החשיפה הנוכחית
-	-	-	-	-	-	-	-	3 הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקות מימון ניירות-ערך (SFT))
5,103	8,029	6,587	2,795	6,925	10,958	10,028	3,786	6 סך-הכל

31 בדצמבר 2020				
RWA	EAD לאחר CRM	חשיפה פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	
במיליוני ש"ח				
5,114	8,517	6,599	5,143	1 שיטת החשיפה הנוכחית
-	-	-	-	3 הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקות מימון ניירות-ערך (SFT))
5,114	8,517	6,599	5,143	6 סך-הכל

לוח ה-2: הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי

2020 בדצמבר 31		30 בספטמבר 2020		30 בספטמבר 2021		
RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	
במיליוני ש"ח						
2,749	8,306	2,510	7,789	2,703	10,666	3 סך-כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

להרחבה על סיכון הצד הנגדי ואופן ניהולו ראה [דוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.](#)

1. סיכון שוק

סיכון שוק הינו סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינוי בשווי כלכלי של מכשיר פיננסי או תיק מסוים עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים, ובכלל זה:

- **סיכון ריבית** - סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינויים בשערי ריבית במטבעות השונים;
- **סיכון מטבע** - סיכון להפסד כתוצאה משינויי שער חליפין;
- **סיכון אינפלציה** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בעקום הציפיות למדד המחירים לצרכן;
- **סיכון מחירי מניות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי המניות או מדדי המניות;
- **סיכון מרווחי אשראי** - סיכון להפסד כתוצאה משינוי במרווח בין התשואה לפדיון של אגרות-חוב קונצרניות הנסחרות בשווקים לבין הריבית חסרת הסיכון הרלוונטית;
- **סיכון תנודתיות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי התנודתיות המצוטטים בשוק;
- **סיכון מרווח (Spread risk)** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים במרווחים בין עקומי ריבית שונים או בסיסי ריבית שונים.

גורמי סיכון השוק העיקריים אליהם חשוף הבנק הם שערי הריבית של השקל במגזר הצמוד והלא-צמוד, אינפלציה, שער החליפין שקל/דולר ומרווחים בין עקומי הריבית השונים.

להרחבה על סיכונים השוק, ריבית והשקעה ואופן ניהולם ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).
לפרטים אודות השפעת התפשטות נגיף הקורונה ראה [פרק ב.5](#). לעיל.

1.1. סיכון שוק בתיק למסחר

סיכונים שוק בתיק למסחר הם תוצאה של פעילות הבנק כעושה שוק, כסוחר וכמנהל פוזיציות עבור עצמו. רמת הסיכון של הבנק נמדדת ומבוקרת על-פי נהלים הכוללים, בין היתר, מגבלות על אומדן סיכון במונחי VaR ועל רגישות השווי הכלכלי לשינויים בגורמי הסיכון העיקריים. אומדן סיכון בשיטת הערך בסיכון (VaR), אומד את ההפסד המקסימלי הצפוי לתאגיד בשל התממשות סיכונים שוק, בתקופת זמן נתונה וברמת מובהקות סטטיסטית שנקבעה מראש על-ידי הבנק ואושרה על-ידי הדירקטוריון (ראה [המתודולוגיה לאמידת הסיכון בדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#)).

לוח ו-1: אומדני הסיכון של הפעילות למסחר (VaR)

ממוצע	יום	ממוצע עד	יום	
בשנת 2020	31 בדצמבר 2020	ה-30 בספטמבר 2021	30 בספטמבר 2021	
				במיליוני ש"ח
35	24	24	17	סך-הכל מסחר בחדרי העסקות

לוח ו-2: רגישות לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ולשינויים במדד המחירים לצרכן

31 בדצמבר 2020		30 בספטמבר 2021		
במיליוני ש"ח				
ירידה 10%	עלייה 10%	ירידה 10%	עלייה 10%	
45	(38)	104	(112)	דולר ארצות-הברית
(8)	37	(1)	1	אירו
31 בדצמבר 2020		30 בספטמבר 2021		
במיליוני ש"ח				
ירידה 3%	עלייה 3%	ירידה 3%	עלייה 3%	
(388)	273	(499)	481	מדד המחירים לצרכן

בטבלה לעיל מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בשערי חליפין, המבוסס על שערך כל המכשירים המאזניים והחוץ-מאזניים במערכת לניהול סיכונים, תוך שימוש במודלים מקובלים לשערך כל מכשיר, ובשערים יציגים כשער הבסיס. לצורך החישוב משוערך התיק מחדש בשער חליפין המשקף עלייה/ירידה בשיעור המוצג, ללא הנחות נוספות. הרגישות למדד המחירים לצרכן מחושבת על-פי חשיפת הבנק למדד כמפורט בביאור 14 בתמצית הדוחות הכספיים ובתוספת השפעת רצפת מדד על הרווח החשבונאי הצפוי.

לוח ו-3: סיכון שוק על-פי הגישה הסטנדרטית

הבנק נדרש לשמור הון בגין נכסי סיכון שוק, על-פי מודל סטנדרטי שהוגדר על-ידי בנק ישראל. הלימות ההון הרגולטורית מחושבת על סיכוני הריבית והמניית בתיק למסחר בלבד, כפי שהוגדרו לעיל, ועל סיכוני המטבע בתיק הבנקאי ובתיק למסחר.

	30 בספטמבר 2020	30 בספטמבר 2020	30 בספטמבר 2021	
נכסי סיכון במיליוני ש"ח				
מוצרים ישירים				
1	2,477	2,801	2,739	סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
2	-	4	-	סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
3	688	113	363	סיכון שער חליפין
4	-	-	-	סיכון סחורות
אופציות				
5	-	-	-	הגישה הפשוטה
6	282	623	503	גישת דלתה-פלוס
7	-	-	-	גישת התרחישים
8	-	-	-	איגוח
9	3,447	3,541	3,605	סך-הכל

2.1 סיכון ריבית בתיק הבנקאי

סיכון ריבית בתיק הבנקאי מתייחס להשפעה הפוטנציאלית של שינויים בעקומי הריבית השונים על הערך הכלכלי של הבנק (דהיינו, השינוי בערך הנוכחי של הנכסים וההתחייבויות) ו/או על הכנסות הריבית נטו (רגישות ההכנסה החשבונאית). הסיכון נוצר במהלך הפעילות הבנקאית השוטפת והיזומה של הבנק, ונובע ממתן שירות שוטף לקהל הרחב ולמגזר העסקי והפיננסי ומפעילויות אחרות, ובכללן חשיפת הריבית הנובעת מניהול תיק ההשקעות. הסיכון נובע מהבדלים במבנה הנכסים וההתחייבויות - פערי מגזר, תקופה, בסיסי ריבית, מועדי חידוש ריבית ועוד. בבנק קיימות מגבלות הן על רגישות הערך הכלכלי והן על רגישות ההכנסה (כולל חברות בנות פיננסיות המנוהלות על-ידו וחברות בנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה) לתרחישי שינוי בעקומי הריבית השקלית, המדדית והמט"חית.

בטבלת רגישות הערך הכלכלי מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בעקומי הריבית, המבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בעקום ריבית שאינו מביא בחשבון את מרווח סיכון האשראי של הצד הנגדי ותוך שימוש במודלים פנימיים לגבי חלק מהמוצרים. זאת בשונה מהחישוב בטבלאות שווי הוגן המבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בריבית ניכיון המשקפת גם את רמת הסיכון הגלומה במכשיר הפיננסי. בהתאם להוראות הדיווח לציבור של בנק ישראל, הבנק מיישם תרחישי זעזוע וקיצון היפותטיים לשינויים בשיעורי הריבית על השווי הוגן נטו המותאם של המכשירים הפיננסיים המשמשים את הבנק. תרחישי הזעזוע והקיצון מחושבים בהתאם לנוסחאות שנקבעו בדרישות הדיווח. התרחישים הנדרשים הינם התללה (ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך), השטחה (עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך), עליית ריבית בטווח הקצר וירידת ריבית בטווח הקצר. התרחישים יושמו באופן אחיד על כל המטבעות הנכללים בדיווח לציבור.

לוח ו-4: שווי הוגן נטו מותאם* של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

ליום 31 בדצמבר 2020					ליום 30 בספטמבר 2021					
שקל לא-צמוד	שקל למדד	מטבע-חוץ - דולר	מטבע-חוץ - אחר	סך-הכל	שקל לא-צמוד	שקל למדד	מטבע-חוץ - דולר	מטבע-חוץ - אחר	סך-הכל	
במיליוני ש"ח										
514,103	10,320	59,955	51,205	392,623	582,433	11,550	70,370	58,774	441,739	נכסים פיננסיים**
687,253	63,760	238,938	16,375	368,180	718,174	63,446	269,230	19,272	366,226	סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ-מאזניים
476,803	14,598	97,010	35,016	330,179	543,531	14,664	113,206	34,601	381,060	התחייבויות פיננסיות**
689,204	59,710	202,199	19,788	407,507	718,985	60,314	227,483	22,096	409,092	סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ-מאזניים
35,349	(228)	(316)	12,776	23,117	38,091	18	(1,089)	21,349	17,813	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
(4,820)	-	-	(4,820)	-	(4,896)	-	-	(4,896)	-	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
2,614	116	703	-	1,795	4,638	101	1,020	-	3,517	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
33,143	(112)	387	7,956	24,912	37,833	119	(69)	16,453	21,330	שווי הוגן נטו מותאם*
32,465	(102)	104	7,892	24,571	35,694	73	(636)	16,588	19,669	מזה: תיק בנקאי

* שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים, ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה [ביאור 15 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

** למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

לוח ו-5: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם* של הבנק וחברות מאוחדות שלו

ליום 31 בדצמבר 2020					ליום 30 בספטמבר 2021					
שקל לא-צמוד	שקל למדד	מטבע-חוץ - דולר	מטבע-חוץ - אחר	סך-הכל	שקל לא-צמוד	שקל למדד	מטבע-חוץ - דולר	מטבע-חוץ - אחר	סך-הכל	
במיליוני ש"ח										
שינויים מקבילים										
(703)	35	(152)	(278)	(308)	(136)	18	(33)	(532)	411	עלייה במקביל של 1%
(719)	38	(124)	(278)	(355)	(137)	22	(27)	(545)	413	מזה: תיק בנקאי
737	(40)	148	287	342	180	(6)	27	549	(390)	ירידה במקביל של 1%
756	(44)	124	287	389	182	(6)	20	562	(394)	מזה: תיק בנקאי
שינויים לא מקבילים										
(586)	25	(157)	(46)	(408)	(367)	43	(116)	(41)	(253)	התללה ⁽¹⁾
(598)	26	(195)	(49)	(380)	(365)	43	(132)	(45)	(231)	מזה: תיק בנקאי
543	(16)	166	-	393	420	(30)	88	(55)	417	השטחה ⁽²⁾
564	(17)	223	3	355	418	(30)	106	(54)	396	מזה: תיק בנקאי
138	4	25	(121)	230	245	(23)	19	(275)	524	עליית ריבית בטווח הקצר
165	3	104	(118)	176	242	(22)	37	(280)	507	מזה: תיק בנקאי
(176)	-	(18)	116	(274)	(232)	36	(27)	279	(520)	ירידת ריבית בטווח הקצר
(202)	-	(95)	113	(220)	(230)	35	(46)	284	(503)	מזה: תיק בנקאי

* שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים, ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

(1) התללה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.

(2) השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

לוח ו-6: רגישות הערך הכלכלי של הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש)

ליום 31 בדצמבר 2020		ליום 30 בספטמבר 2021				
מטבע-חוץ	שקל צמוד מדד	שקל לא-צמוד	מטבע-חוץ	שקל צמוד מדד	שקל לא-צמוד	
במיליוני ש"ח						
(112)	(638)	(650)	(19)	(878)	(27)	עלייה במקביל של 1%
137	729	779	28	972	121	ירידה במקביל של 1%

הירידה ברגישות הערך הכלכלי במגזר הלא-צמוד נובעת בעיקר משינויים בפריסת יתרות העו"ש (במהלך הרבעון הראשון והשלישי של השנה) שקוזזה חלקית עם עלייה ברגישות כתוצאה מפעילות מוגברת של מתן אשראי ומשכנתאות. עלייה ברגישות הערך הכלכלי במגזר הצמוד נובעת בעיקר ממתן משכנתאות והתקצרות מקורות. השינוי ברגישות הערך הכלכלי במגזר מטבע-החוץ נובע בעיקר מפעילות באגרות-חוב ממשלתיות. הפער בין רגישות השווי הכלכלי לרגישות השווי ההוגן ליום 30 בספטמבר 2021 נובע בעיקרו משימוש בעקומי היוון שונים כמתואר לעיל שהשפעתו נאמדת בכ-0.27 מיליארד ש"ח במגזר הלא-צמוד וכ-0.29 מיליארד ש"ח במגזר צמוד המדד.

לוח ו-7: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית

ליום 31 בדצמבר 2020		ליום 30 בספטמבר 2021				
הכנסות מימון סך-הכל שאינן מריבית	הכנסות ריבית	הכנסות מימון סך-הכל שאינן מריבית	הכנסות מימון סך-הכל	הכנסות ריבית		
במיליוני ש"ח						
1,211	176	1,035	1,277	124	1,153	עלייה במקביל של 1%
1,193	158	1,035	1,276	123	1,153	מזה: תיק בנקאי
(780)	(368)	(412)	(969)	(313)	(656)	ירידה במקביל של 1%
(761)	(349)	(412)	(969)	(313)	(656)	מזה: תיק בנקאי

רגישות ההכנסה בטבלה לעיל חושבה על-ידי שינוי עקומי הריבית תוך שימוש בהנחות לגבי שינויים במרווחי פיקדונות, מעבר כספים מעו"ש לפיקדונות במקרה של עליית ריבית לעומת יציבות ביתרות במקרה של ירידת ריבית ובהנחה של רצפות ריבית כך שעקומי הריבית השונים יורדים לאפס. במגזר מטבע-החוץ עקום הריבית יורד לאפס או לריבית השלילית הקיימת הנמוך מביניהם. בחלק מהתרחישים ההפסד התיאורטי במקרה של ריבית שלילית (מתחת לרצפה) עלול להיות גבוה יותר. רגישות התיק למסחר חושבה בגישת MTM. העלייה ברגישות ההכנסה נובעת מהמשך הגידול ביתרות עו"ש זכות.

3.1. סיכון מניות ומרווחי אשראי - סיכון השקעה

הגדרת סיכון השקעה בבנק, הינה חשיפה לשוק המניות, למרווחי אשראי ולסיכון האשראי בשווקי אגרות-החוב והמניות בתיק הבנקאי בקבוצה (כתוצאה מהחזקה במוצרים אלו עלול הבנק להיחשף גם לסיכונים ריבית ו/או מטבע ו/או נזילות ואלה מנוהלים בנפרד). על-פי הגדרת הבנק, אגרות-חוב ממשלת ישראל בש"ח ובמטבע-חוץ ואגרות-חוב ממשלה, המוחזקות על-ידי שלוחה, של המדינה בה היא פועלת, אינן נושאות סיכון השקעה ולכן אינן נכללות במדידת סיכון השקעה בבנק.

לפירוט השקעות הבנק ראה [ביאור 5 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

ז. סיכון נזילות

סיכון נזילות - סיכון הנזילות מוגדר כסיכון קיים או עתידי ליציבות הבנק ולרווחיו, הנובע מאי יכולתו לעמוד בתזרים המזומנים הנדרש לצרכיו. סיכון הנזילות בבנק נבחן בראיה רחבה יותר של יכולת עמידה בפירעון ההתחייבויות במועד פירעון גם בעתות לחץ, בלי לפגוע בהתנהלות השוטפת במסגרת תוכניות העבודה של הבנק ובלי להיקלע להפסדים חריגים.

סיכון המימון - הינו הסיכון לאי יכולת לגייס מקורות חדשים במקום אלו שהגיעו לפירעון, או שהגיוס מחדש יבוצע בתקופות ובתנאים אשר יפגעו בהכנסות הבנק נטו מריבית. הסיכון מנוהל כחלק מסיכון הנזילות ולאור מקורות המימון של הבנק, אין הבנק רואה בסיכון זה לכשעצמו סיכון מהותי. הבנק מייחס חשיבות רבה לגיוס מקורות יציבים בעלי פיזור גבוה.

ניהול סיכון הנזילות מתבצע בראיה גלובלית של פעילות הבנק בארץ, בסניפי חו"ל ובחברות הבנות להן סיכון נזילות משמעותי לקבוצה. ניהול הנזילות השוטף הינו באחריות אגף ניהול נכסים והתחייבויות ומבוצע בהתאם למדיניות קבוצתית, במטרה לשמור על יכולתו של הבנק לעמוד בכל התחייבויותיו הנוכחיות, מבלי לפגוע בהתנהלות השוטפת וביכולת הקיימות של הבנק מבלי להיקלע להפסדים חריגים. דיווחים לצוותי הנהלה מתבצעים בתדירות חודשית, ולוועדות הדירקטוריון בתדירות רבעונית. הבנק מנהל מעקב שוטף אחר יחס המימון היציב, בוחן את השפעות התוכנית העסקית על פרופיל הנזילות ומוודא שיחד עם השינויים העסקיים הצפויים ימשיך לעמוד בכל המגבלות. המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות בחטיבת ניהול סיכונים עוסקת בניטור שוטף של הנזילות באמצעות פרמטרים פנימיים וסביבתיים, דווח בלתי תלוי על רמת הסיכון לצוות הנהלה וועדת הדירקטוריון, ואיתגור הפרמטרים במודלים השונים לעניין הנזילות.

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים

לרבעון שהסתיים ביום 30 בספטמבר 2021		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
205,872		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
		תזרימי מזומנים יוצאים
19,638	241,977	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
4,031	80,620	פיקדונות יציבים
14,635	128,974	פיקדונות פחות יציבים
972	32,383	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
133,194	198,722	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
673	2,693	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיביים
132,069	195,577	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
452	452	חובות לא מובטחים
-	60	מימון סיטונאי מובטח
18,280	107,499	דרישות נזילות נוספות, מזה:
7,661	9,599	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
10,619	97,900	קווי אשראי ונזילות
4,731	4,731	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,890	62,190	מחויבויות מימון מותנות אחרות
177,733		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
		תזרימי מזומנים נכנסים
1,066	2,134	הלואאות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
10,182	19,527	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
4,475	9,067	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
15,723		סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם***		
205,872		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
162,010		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
127%		יחס כיסוי נזילות (%)

* ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.

** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 55.

*** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים (המשך)

לרבעון שהסתיים ביום 30 בספטמבר 2020		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
153,840		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
18,136	230,118	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,715	74,303	פיקדונות יציבים
13,279	117,747	פיקדונות פחות יציבים
1,142	38,068	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
91,652	141,246	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
543	2,173	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים
90,500	138,464	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
609	609	חובות לא מובטחים
-	6	מימון סיטונאי מובטח
22,422	102,608	דרישות נזילות נוספות, מזה:
11,898	12,568	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
10,524	90,040	קווי אשראי ונזילות
2,292	2,292	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,721	52,157	מחויבויות מימון מותנות אחרות
136,223		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
345	347	הלוואות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
10,765	19,528	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
8,640	13,448	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
19,750		סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם****		
153,840		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
116,473		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
132%		יחס כיסוי נזילות (%)

- * ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.
- ** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס יוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 61.
- *** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס יוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים (המשך)

לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2020		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
167,204		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
18,717	235,453	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,867	77,342	פיקדונות יציבים
13,776	122,317	פיקדונות פחות יציבים
1,074	35,794	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
95,268	148,272	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
619	2,475	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים
94,196	145,344	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
453	453	חובות לא מובטחים
-	10	מימון סיטונאי מובטח
26,888	109,138	דרישות נזילות נוספות, מזה:
16,228	16,917	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
10,660	92,221	קווי אשראי ונזילות
2,294	2,294	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,728	52,780	מחויבויות מימון מותנות אחרות
144,895		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
239	241	הלוואות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
12,154	21,456	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
12,814	17,417	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
25,207		סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם***		
167,204		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
119,688		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
140%		יחס כיסוי נזילות (%)

* ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.

** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 64.

*** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

היחס הממוצע במהלך הרבעון השלישי של שנת 2021 (ממוצע תצפיות יומיות) עומד על 127% במאוחד ו-126% בתאגיד הבנקאי "סולו", כאשר הדרישה המזערית היא 100%. היחס הממוצע של הרבעון השלישי של שנת 2021 ירד לעומת הרבעון הקודם בכ-13%, על רקע גידול משמעותי באשראי במקביל לגידול בפיקדונות מלקוחות סיטונאים (עסקיים ופיננסיים) ובעקבות יישום הוראת רשות ההגבלים העסקיים להחיל סליקה יומית בכרטיסי אשראי (הבנק עבר לשלם למתפעלות ברמה היומית לעומת מועדים קבועים לפני יישום ההוראה). היחס נמצא ברמות דומות לאלו של ערב משבר התפשטות נגיף הקורונה. קיימת תנודתיות מסוימת בין הימים במהלך החודש ותחלופה בין שקלים למטבע-חוץ, בעיקר בעקבות פעילות בנגזרים.

עיקר הנכסים הנזילים של הבנק הינם אגרות-חוב ממשלתיות של ממשלת ישראל בשקלים ובמטבע-חוץ, אגרות-חוב של ממשלת ארצות-הברית במטבע-חוץ והפקדות בבנקים מרכזיים (בבנק ישראל ובפדרל ריזרב). הנכסים הנזילים מוחזקים בחלקם בבנק ובחלקם בחברות הבנות, כאשר הבנק מתחשב במגבלות אפשריות להעברת נזילות בין חלק מהחברות הבנות לבנק עצמו, בדגש על חברות בנות בנקאיות בחו"ל. חלק מהחברות הבנות מחזיקות נכסים נזילים לזמן משבר (או קו אשראי מחברת האם) בהתאם לצורך, והבנק אינו מסתמך על נכסים אלו. הבנק מנהל את יחס כיסוי הנזילות, ובהתאם את הנכסים הנזילים, בהפרדה בין שקלים ומטבע-חוץ. לפירוט נכסים נזילים לפי רמות ראה [טבלה להלן](#). דירקטוריון הבנק אימץ מגבלה פנימית המחמירה מהדרישה הרגולטורית ליחס כיסוי הנזילות, הן לתאגיד הבנקאי "סולו" והן במאוחד.

מקור המימון העיקרי של הבנק הוא פיקדונות מלקוחות קמעונאיים ועסקים קטנים בישראל, היוצרים סיכון נזילות נמוך ביחס למקורות אחרים. בנוסף, הבנק מתממן באמצעות הנפקות, פיקדונות מחברות עסקיות ופיננסיות ועוד. המקורות במטבע-חוץ כוללים פיקדונות מלקוחות פרטיים ומלקוחות עסקיים בארץ, תושבי חוץ, חברות ישראליות בחו"ל, הנפקת CDs ומכשירים אחרים המבוססים על-ידי ה-FDIC בארצות-הברית ומקורות נוספים. על פיקדונות מגופים עסקיים ופיננסיים שמועד פירעונם עד חודש חלים על-פי ההוראה מקדמי יציאה גבוהים, ולכן הם תורמים תרומה גבוהה יחסית לתזרים היוצא. הבנק מנהל מעקב אחר ריכוזיות מקורות המימון בחתכים שונים, הן בשקלים והן במטבע-חוץ, ועומד במגבלות הפנימיות בנושא. הבנק אינו מסתמך על מימון משוק ההון כמקור מימון עיקרי.

נגזרים יוצרים תזרים נכנס גבוה ותזרים יוצא גבוה ומביאים להסטת נכסים נזילים ותזרים יוצא נטו בין שקלים למטבע-חוץ, אך תרומתם נטו בסך המטבעות נמוכה. בתחשיב הנכסים הנזילים הבנק אינו כולל ביטחונות שהוא נדרש להפקיד כנגד פעילות בנגזרים, ומביא בחשבון תנודתיות בהיקף הפקדה זו, כנדרש בהוראה.

הבנק עומד בכל מגבלות סיכון הנזילות, הרגולטוריות והפנימיות, הכוללות, בין השאר, מודלי טווח קצר כדוגמת LCR ומודל פנימי ל-30 יום, מודלי טווח בינוני כדוגמת מודל פנימי מבוסס NSFR (מקורות מימון יציבים למעל שנה חלקי צרכי מימון יציבים למעל שנה כהגדרתם בבנק ברוח המלצות ועדת באזל) ומגבלות המתייחסות לטווח הארוך. בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221, נכון ליום 30 בספטמבר 2021 הבנק מחזיק במאוחד נכסים נזילים (בעיקר זרבות בבנקים מרכזיים, ניירות-ערך סחירים של ריבונות ובנקים מרכזיים, וכן מטבעות ושטרי כסף) לזמן משבר (לאחר מקדמי ביטחון) בסך של 205,872 מיליון ש"ח, בנוסף לאגרות-חוב נזילות שאינן מוכרות לצרכי חישוב הנכסים הנזילים. הנכסים הנזילים מוחזקים בחלקם בבנק ובחלקם בחברות הבנות, כאשר הבנק מתחשב במגבלות אפשריות להעברת נזילות בין חלק מהחברות הבנות לבנק עצמו, בדגש על חברות בנות בנקאיות בחו"ל. בהתאם, חלק מהחברות הבנות מחזיק נכסים נזילים לזמן משבר (או קו אשראי מהחברה האם- הבנק) בהתאם לצורך, והבנק אינו מסתמך על נכסים אלו. לאור ההנחות לגבי מיחזור פיקדונות במהלך עסקים רגיל והנחות אחרות, הבנק אינו צופה בעיות נזילות שיחייבו שימוש בנכסים הנזילים, אך ערוך לתרחישים הנדרשים.

לוח ז-2: פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראות באזל

ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 30 בספטמבר 2021	יתרה ליום 30 בספטמבר 2021	
203,614	203,350	נכסי רמה 1
2,038	1,883	נכסי רמה 2א
220	216	נכסי רמה 2ב
205,872	205,449	סך-הכל HQLA
<hr/>		
ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 30 בספטמבר 2020	יתרה ליום 30 בספטמבר 2020	
150,634	156,266	נכסי רמה 1
2,676	2,671	נכסי רמה 2א
530	531	נכסי רמה 2ב
153,840	159,468	סך-הכל HQLA
<hr/>		
ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2020	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	
164,004	173,530	נכסי רמה 1
2,666	2,618	נכסי רמה 2א
534	525	נכסי רמה 2ב
167,204	176,673	סך-הכל HQLA

ח. סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד העלול להיגרם מתהליכים פנימיים כושלים או לקויים, מפעולות אנוש, מכשלים במערכות וכן מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין. כשל הקשור לאחד הגורמים האמורים עלול להביא לפגיעה אפשרית ברווחיות. הבנק מפעיל יחידות בקרה ו/או נהלים ומערכות בנושאים הקשורים לפעילות בנקאית, לרבות יחידות אבטחת מערכות מידע והגנת הסייבר, ניהול המשכיות עסקית, ביטחון, קצין ציות ראשי, ניהול משאבי אנוש, בקורות תהליכים ועוד. הבנק ממשיך לנהל את משבר התפשטות נגיף הקורונה ונוקט בשורה של תהליכים ואמצעים לניטור ומזעור הסיכונים הרלוונטיים, תוך התאמת התנהלות הבנק באופן שוטף למצב התחלואה (התפשטות/דעיכה) ומתאים את הנחיות העבודה בהתאם לדרישות הרשויות. נכון למועד הדוח, הפעילות התפעולית חזרה לשגרה, תוך שמירה על הנחיות ויישום תקנות שעת חירום.

[למידע נוסף בנושא סיכון תפעולי ואופן ניהולו ראה הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.](#)

ט. סיכון ציות

סיכון הציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שהוא אינו מקיים את הוראות הציות כהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין 308.

תחת סיכון הציות כלולים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור (לרבות אלה העוסקות בדיני המס), מתן ייעוץ ללקוח, אכיפה בניירות-ערך, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), הוראות החקיקה בישראל ליישום ה-FATCA וה-CRS והיבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או לשירותים ללקוחות או הוראות בעלות אופי דומה. סיכון הציות כולל גם את סיכון המוניטין הנלווה לאי-הציות להוראות האמורות.

במסגרת סיכון הציות נכלל גם הסיכון בקשר עם פעילות הבנק מול בנקים שמקום מושבם ברשות הפלסטינאית אשר טעונה עמידה בדרישות רגולטוריות שונות, בפרט בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור, וכרוכה במעקב אחר העברות כספים אל ומאת תושבי הרשות הפלסטינאית.

בתחילת שנת 2009 הפסיק הבנק את פעילותו עם בנקים וסניפים שמקום מושבם ברצועת עזה, לאחר שהמשלה הכריזה על עזה כעל ישות עוינת. במרוצת השנים, חזר הבנק ופנה לבנק ישראל ולמשרד האוצר והודיע כי נוכח הבעייתיות הכרוכה במתן שירותים בנקאיים לבנקים הפלסטינאים ברצונו להפסיק מתן שירותים אלה.

בחודש ינואר 2018 קיבל הבנק כתיב חסינות ושיפוי חתומים מהיועץ המשפטי לממשלה ומשרד האוצר. כתב החסינות מגן על הבנק, נושאי משרה בו ועובדיו מפני הגשת כתב אישום בישראל בגין עבירות מסוימות בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור ביחס לשירותים שהבנק העניק או יעניק לבנקים פלסטיניים מיום 28 במרץ 2016 ועד ליום 31 במאי 2019 ("תקופת החסינות והשיפוי"). בהמשך לכתב החסינות, קיבל הבנק בינואר 2018 מכתב מהמפקחת על הבנקים ובו הודעתה כי לא יינקטו צעדי אכיפה בכל הנוגע לפעולות של הבנק בקשר למתן שירותי קורספונדנציה שעליהם חל כתב החסינות.

בכתב השיפוי התחייבה מדינת ישראל לשפות את הבנק בסכום של עד 1.5 מיליארד ש"ח בגין הוצאות (חבות לפי פסק דין והוצאות משפט) בהן יישא הבנק במסגרת הליכים אזרחיים או הליכים פליליים שלא הסתיימו בהרשעה אשר ננקטו כנגד הבנק, נושא משרה בו או עובד בקשר עם מתן השירותים הקורספונדנטים בתקופת החסינות והשיפוי. התחייבויות החסינות והשיפוי הניתנות לבנק, כאמור כפופות לסייגים שנקבעו בהן ולתנאים בהם על הבנק לעמוד.

לאור בקשת המדינה לדחות את מועד סיום מתן השירותים הקורספונדנטים עד ליישום של פתרון ארוך טווח למתן השירותים הקורספונדנטים, באמצעות הקמת חברה ממשלתית אשר תספק לבנקים פלסטיניים שירותים אלה - ניתן ביום 30 ביוני 2019 כתב שיפוי מעודכן. בהתאם לכתב השיפוי המעודכן, עודכן סכום השיפוי בו התחייבה המדינה כלפי הבנק כמפורט לעיל, לסכום של עד 1.5 מיליארד ש"ח בגין כל הליך (ולא באופן מצטבר). בחודש יולי 2021 נמסר לבנק כתב שיפוי מעודכן בתוקף עד ליום 15 ביולי 2022 עם אפשרות למדינה להאריך עד ליום 31 בדצמבר 2022. כתב החסינות הוארך אף הוא עד ליום 15 ביולי 2022.

למידע נוסף בנושא סיכון הציות ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

י. סיכון משפטי

הסיכון המשפטי כולל, בין היתר, תביעות משפטיות, פסקי דין, חוסר יכולת לאכוף חוזים, וכן חשיפה לקנסות (Fines, Penalties) או צעדי אכיפה (Enforcement measures) כתוצאה מפעילות פיקוחית והסדרים פרטניים (Private Settlements) שעלולים לשבש או להשפיע באופן שלילי על פעילות קבוצת הבנק. הקבוצה נעזרת בייעוץ משפטי פנימי וחיצוני, לצורך התמודדות עם הסיכון.

למידע נוסף בנושא סיכון משפטי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#) וביאור [25 בדוחות הכספיים לשנת 2020](#) וביאור [10 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

יא. סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מוגדר כסיכון קיים או עתידי לפגיעה בהכנסות או בהון כתוצאה מתדמית שלילית על-ידי מחזיקי העניין הרלוונטיים כגון: לקוחות, צדדים לעסקות, בעלי מניות, משקיעים, או גופים רגולטוריים. הסיכון, אשר בדרך כלל מתלווה לפעילויות אחרות וסיכונים אחרים, יכול להתממש במגוון דרכים כגון עזיבת לקוחות, רגולציות חדשות ועוד.

למידע נוסף בנושא סיכון מוניטין ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

יב. סיכון רגולציה

סיכון רגולציה הינו סיכון לפגיעה ביכולת הבנק לעמוד בהתחייבויותיו, לממש ולמקסם את יעדיו העסקיים, כתוצאה מיישום דרישות רגולטוריות באופן לא מיטבי או כתוצאה מתהליכי חקיקה ו/או עדכוני הוראות של גופים רגולטורים שונים, שגורמים לשינויים בסביבה העסקית של הקבוצה. שינויים אלה עשויים להשפיע, לעיתים, על יכולת הקבוצה להציע ולספק שירותים בנקאיים מסוימים ו/או לחייבה להיערכות ליישום מורכב ומתמשך, ולביצוע השקעות טכנולוגיות ואחרות עתירות משאבים, הכרוכות בעלות ניכרת.

למידע נוסף בנושא סיכון רגולציה וחקיקה ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).
לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה [ביאור 16 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

יג. סיכון כלכלי

זיהוי גורמי הסיכון בסביבה הכלכלית נעשה על-ידי המחלקה הכלכלית תוך מעקב אחר נתונים כלכליים ופיננסיים שוטפים בארץ ובעולם, והערכה מקצועית של המשמעותיות הנגזרות מנתונים אלו. המחלקה ממפה ומדווחת על הסיכונים הפוטנציאליים במשק ובשווקים הפיננסיים לצוותים ולועדות הרלוונטיים. לפרטים בדבר התמודדות הבנק עם משבר התפשטות נגיף הקורונה ראה [פרק ב.5](#). לעיל.

לפרטים בדבר מצב המשק בישראל ובעולם ראה [פרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדיקטוריון וההנהלה](#).
למידע נוסף בנושא סיכון כלכלי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020 והדוחות הכספיים לשנת 2020](#).

יד. סיכון אסטרטי

סיכון אסטרטי הינו סיכון מהותי עכשווי או עתידי לרווחים, הון, מוניטין או מעמד שעשוי להיגרם בעקבות שינויים בסביבה העסקית, החלטות עסקיות שגויות, יישום בלתי נאות של אסטרטגיה או החלטות עסקיות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים (לדוגמה מהלכי מתחרים), כלכליים או טכנולוגיים. בנוסף, הסיכון האסטרטי הינו פונקציה של התאמת היעדים האסטרטגיים של הארגון לסביבת פעילותו, התאמת התוכניות העסקיות שפותחו על מנת להשיג יעדים אלו, הקצאת המשאבים, ואיכות היישום. ככזה, הסיכון הוא מידע צופה פני עתיד.

בנק הפועלים ממשיך לעקוב אחרי השפעות התפשטות נגיף הקורונה על הכלכלה העולמית והמשק המקומי וכן על התוכניות האסטרטגיות של הבנק. למידע נוסף בנושא סיכון אסטרטי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

טו. סיכון סביבתי

סיכון סביבתי לבנק הוא הסיכון להפסד כתוצאה מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן, היכול להתממש באם יישא הבנק באחריות ישירה למפגע סביבתי, לרבות האפשרות שהבנק יידרש להסיר מפגע סביבתי או שמא יהיה אחראי בגין מפגע סביבתי כלפי צד שלישי, או כתוצאה מירידת-ערך של ביטחונות שמומשו. הסיכון אף עשוי להתממש בעקיפין, כתוצאה מהרעה במצבו הפיננסי של אחר בשל עלויות סביבתיות שמקורן בהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה. כמו-כן, ייתכן ויתממש סיכון מוניטין כתוצאה מייחוס לבנק, קשר לגורם למפגע סביבתי. בשנים האחרונות התרחבה ההגדרה של סיכון סביבתי וכיום נהוג לראותו גם כסיכון גלובלי, הנובע מפוטנציאל השפעות המזיקות של שינויים סביבתיים על אנשים, מערכות אקולוגיות ופעילויות כלכליות ופיננסיות. סיכונים סביבתיים כוללים שינויי אקלים, פגיעה במגוון הביולוגי וזיהומי אוויר, מים וקרקעות. בהקשר זה מקובל לחלק את הסיכונים הסביבתיים לשני גורמי סיכון עיקריים: סיכונים פיזיים, המתממשים כהשפעה ישירה משינויי אקלים, כגון: שריפות, שיטפונות, רעידות אדמה וכד' וסיכונים מעבר, הנובעים מקידום מהלכים ומביצוע התאמות בתחום איכות הסביבה, כגון: אנרגיה מתחדשת, הפחתת פחמן, טכנולוגיות וחומרים "ירוקים" וכד'. לסיכונים סביבתיים, לרבות סיכונים שינויי אקלים, עלולה להיות השפעה פיננסית ושאינה-פיננסית על תאגידי בנקאיים, בכללם הבנק. סיכונים אלו יכולים להיכלל גם במסגרת חשיפת הבנק לסיכונים אחרים כגון: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון ציות, סיכון משפטי, סיכון מוניטין וסיכון זילות.

בדצמבר 2020 שלח המפקח על הבנקים מכתב לתאגידי הבנקאיים בנושא ניהול סיכונים סביבתיים, בדגש על סיכון אקלים. זאת, כחלק מתהליך שנערך בפיקוח על הבנקים לגיבוש ואפיון מסגרת לניהול סיכונים סביבה ואקלים, כהגדרתם לעיל, במערכת הבנקאות הישראלית, תוך שאיפה להתאמת הרגולציה והציפיות הבינלאומיות לסביבה המקומית. הבנק מתייחס לסיכונים סביבתיים כחלק מתהליכי ניהול הסיכונים השוטף שלו ובתוך כך נערך גם להרחבת ההתייחסות כמפורט במכתב, בהתאמה לרלוונטיות ולמהותיות בהקשר פעילותו העסקית של הבנק.

בהמשך למכתב זה שלח הפיקוח על הבנקים בפברואר 2021 מכתב נוסף לתאגידי הבנקאיים, בו התבקשו למלא שאלון הערכה עצמית ביחס להיבטים שונים של מסגרת ניהול סיכונים סביבה ואקלים. תוצאות השאלון צפויות להוות בסיס לשיחות של הפיקוח על הבנקים עם הבנקים בהקשר זה.

למידע נוסף בנושא סיכון סביבתי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

טז. סיכון מודל

סיכון המודל הינו סיכון להשלכות שליליות העשויות לבוא לידי ביטוי בהפסד כספי או השפעות לא פיננסיות (קבלת החלטות עסקיות ו/או אסטרטגיות שגויות, פגיעה במוניטין של הבנק ועוד), כתוצאה מהחלטות המתקבלות מתוצרי מודלים שגויים או שימוש לא הולם בתוצרי המודל. מקורות הסיכון הם ליקויים אפשריים באיכות נתוני קלט, מתודולוגיית פיתוח, יישום טכנולוגי ושימוש עסקי.

סיכון המודל בקבוצה מנוהל על-ידי יחידה ייעודית ובלתי תלויה, יחידת ניהול סיכון מודל. היחידה מהווה מעגל בקרה שני לסיכון זה, בשיתוף פעילות תיקוף בלתי תלויה ביחידות נוספות בבנק.

ניהול סיכון המודל כולל תיקוף בלתי תלוי, מעקב אחר פעולות להפחתת הסיכון המבוצעות ביחידות השונות, הגדרת תיאבון סיכון ואמידת הסיכון המצרפי. בהתאם להנחיית בנק ישראל משנת 2011, כל מודל בשימוש בבנק נדרש בתיקוף בלתי תלוי. החל מרבעון ראשון 2021 סיכון המודל מדווח במסגרת טבלת חומרת גורמי סיכון של הבנק.

לאור חוסר הוודאות הנגרם ממשבר התפשטות נגיף הקורונה והסיכון הפוטנציאלי משימוש במודלים בעת הזאת, הוגבר ניטור סיכון המודל במודלים הרלוונטיים.